133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBLIOTECA POPORALA
A „ASOCIATIUNII"

No. 164. 1929.

TRAISTA BUNICULUI

Povestiri și legende

de

SABIN G. TRUȚIA.

SIBIIU — „Asociațiunea" („Astra"), Str. Șaguna 6

Prețul 5 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român".

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:

M. S. Regele FERDINAND I.

Președinte activ:

Vasilie Goldiș.

Vice-președinte I.: **Dr. Oct. Russu.**

Vice-președinte II.: **Dr. Gh. Preda.**

Comitetul central al „Asociațiunii" numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

☛ E de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea" abonând publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei	5000·—
Membru fondator al „Asociațiunei", odată pentru totdeauna	„	1000·—
Membru pe viață al „Asociațiunei", odată pentru totdeauna	„	500·—
Membru activ al „Asociațiunei", anual	„	50·—
Membru ajut. al „Asociațiunei", anual	„	10·—

Biblioteca poporală a Asociațiunii „Astra".

Anul al 19-lea. Nr. 164. Februarie 1929.

TRAISTA BUNICULUI

Povești și povestiri

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SABIN G. TRUȚIA

2443 29

Editura Asociațiunii „Astra", Sibiiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Traiană", s. a., Sibiu.

133502

Dedic aceste povestiri, în semn de dragoste și stimă, distinsului român și publicist Dr. Sebastian Bornemisa.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

AUTORUL.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504452

Piatra lui Vlăduţ.

— Poveste, legendă. —

Eu nu ştiu cum sunt alţi copii, dar mie îmi plăceau tare mult poveştile. Pentru o poveste eram în stare să-mi dau şi căciula. Şi aşi fi dat-o bucuros, dar năcazul era, că nu aveam decât una ş'apoi fără căciulă nu prea îndrăzneam să dau faţă cu tata. Nu pentru alta, dar avea tata — vorba între noi să rămâie — o nuieluşe de alun, pe care o botezase „Sfântul Nicolae". Şi, doamne, afurisit mai era câte-odată sfântul!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dealtfel, căciula nu mi-a cerut-o nimeni, că, la urmă, ce mai şti... de dragul poveştilor îmi uitam poate şi de „Sfântul Nicolae". Cât pentru asta, apoi tot tata era păgubaşul. Că dacă nu îmi dădeau căciula, tot îi furam eu din tutun ş'apoi hai cu el la „Moş Tilică", care îmi spunea la poveşti, până adormeam. Moş Tilică a murit, Dumnezeu să-l ierte. De-atunci n'am mai furat tutun, dar dragostea pentru poveşti mi-a rămas în suflet mereu.

Ş'apoi mai era cineva, căruia nu trebuia să-i dau nimic pentru poveşti şi acesta era bunicul meu. Cât timp petreceam la bunicul, cu poveşi mă culcam şi cu poveşti mă sculam.

Imi aduc aminte, că într'un amurg de vară, bunicul îşi trimise sluga, să aducă apă dela „piatra lui Vlăduţ". Eu curios, ca ori-ce copil, m'am apropiat de bunicul şi l'am întrebat:

— „Bunicule, unde e piatra aceea" ? —

— „E în pădure, puiule, departe de sat", — răspunse bunicul, trăgând încet din ciubucul de spumă.

— „Dar pentruce îi zic „Piatra lui Vlăduţ" ? —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Aşa-i povestea, puiule", — mai spuse bunicul, apoi, după ce mă privi un restimp zimbitor, îşi netezi de câteva-ori barba căruntă şi începu să povestească domol:

— „De mult, de mult, în vremea poveştilor, când vrabia clocea ouă de raţă şi musca vorbia turceşte, a nimerit de undeva la noi în sat un copil cu numele Vlăduţ. Venise într'o iarnă şi nimeni nu ştia de unde e şi al cui.

Era poate orfan. Cât ţinu iarna, Vlăduţ petrecu pe la casele oamenilor, cât la unul,

cât la altul şi toţi îl primeau cu drag, pentrucă era un copil bun şi cuminte.

Mai multă vreme petrecu însă la casa unui om sărac, care avea o fată, cu numele „Ruxanda". Şi cum amândoi erau micuţi se împrietiniră iute. Când sosi apoi primăvara, Vlăduţ se lipi lângă un cioban ca *ciorâng* şi se duse cu oile la munte. Ciobanul nu avea copii şi dela o vreme prinse dragoste de *ciorâng* şi nu l-a mai lăsat de lângă el. La stână, Vlăduţ a învăţat să cânte din fluier. Şi cânta prin codri, cânta prin văi şi nu făcea alta toată ziua, decât tot cânta. Peste puţină vreme începu să cânte aşa de frumos, încât cine-l auzia, rămânea vrăjit. Cântecul lui Vlăduţ îl cunoştea şi turma. De câte-ori nu se întâmpla, ca oile să se piardă prin codri şi atunci era destul, ca Vlăduţ să cânte o doină chemătoare şi toate oile se adunau în jurul lui. Trecură câţiva ani şi Vlăduţ se făcu un flăcău frumos, cât nu-i afla-i pereche.

De frumos ce era, îl îndrăgiră toate fetele din sat, dar lui Vlăduţ îi era dragă numai Ruxanda. Era săracă Ruxanda, dar era frumoasă şi'apoi el nici n'ar fi putut să uite dragostea din pruncie. In marginea po-

ienii, unde era aşezată stânca, era o piatră mare. Aci se întâlnia Vlăduţ cu Ruxanda în serile de vară.

Intr'o dimineaţă, spre sfârşitul verii, bătrânul cioban se duse în sat, să aducă sare pentru oi şi Vlăduţ rămase singur la stână. El mână atunci turma la păscut prin locuri pe unde n'a mai fost umblat până atunci şi unde era iarbă ca mătasa. Auzise el de multeori dela ciobanul cel bătrân şi dela alţi bătrâni din sat, că locurile acelea sunt vrăjite şi nu e bine ca să treci prin ele, dar el era cu suflet curat şi nu se temea. Şi cum mergea el aşa... cântând din fluier şi gândindu-se la Ruxanda, o mioară, pe care o îngrijise de mică şi care nu se despărţea de el niciodată, începu să sbiere plângător. Şi cu cât se afunda Vlăduţ mai adânc în codru, cu atât era şi mioara mai supărată. Dela o vreme n'a mai vrut să pască. Atunci Vlăduţ începu s'o mângâie şi s'o desmierde, zicându-i:

„Mioriţă, miorea,
Ce eşti tu cu voia rea?
N'ai doar iarbă de păscut,
Ori n'ai apă de beut"?

Şi mioara clătina numai din cap supărată. Simţea ea ceva, dar nu putea să-i spună

lui Vlăduț, pentrucă nu știa să vorbească. Și cum stetea el așa... cu gândul dus și mângăindu-și mioara, îi răsări deodată înainte, ca din pământ, o fată frumoasă. Fata se apropie de el, apoi îi zice:

„Copile ciobănaș,
Din fluier doinaș,
În vis te-am visat
Și te-am așteptat,
Ca să vii la mine
Să trăiesc cu tine".

El își uită atunci de turmă, de Ruxanda, își uită de toate și apropiindu-se încet de fată îi răspunse suspinând:

Babeș-Bolyai University Library Cluj

„Copiliță dalbă,
Ca un fir de nalbă,
Spune-mi cine ești,
Și de unde ești?
Că m'ai fermecat,
Mintea mi-ai furat"!

Fata începu să-l desmierde și, sărutându-l, îi mai zise:

„Ciobănaș voinic,
Nu 'ntreba nimic.
Eu ți-s dragă ție
Și tu-mi ești drag mie.
Hai să ne iubim
Și să împletim
Cunună din flori,
De-acum până 'n zori".

Fata se așează atunci pe iarbă, iar el, vrăjit de frumsețea fetei, își plecă capul pe sânul ei și adormi.

Târziu, când soarele era apus, a nimerit ciobanul cu Ruxanda și l'au aflat dormind, iar mioara lui ședea deoparte, supărată.

Cu mare trudă, după ce aduseră apă dela nouă izvoare și îl udară pe frunte, putură să-l trezească din somn. Dar Vlăduț era acum altul. „Zina" codrului îi furase mințile.

L'au dus atunci în sat și au chemat toate babele să-i descânte, dar nu i-au ajutat nimic. Era mai tare vraja, decât să-l poată scăpa. Zi de zi se topea flăcăul și peste puțină vreme muri.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Îl duseră atunci iarăși la stână și-l îngropară lângă piatra din marginea poienii.

Ruxanda mergea în toată ziua la mormântul lui și plângea. Peste puțină vreme se stânse și ea de dorul lui.

Din lacrimile ei se făcu un izvor cu apă limpede, iar la piatra de lângă izvor îi zic și astăzi „Piatra lui Vlăduț".

Vulpea popii.

— Poveste. —

Dumnezeu să-l ierte pe bunicul Gheorghe că, Doamne, frumos mai ştia să povestească. Îmi aduc aminte, că odată — eram numai cât un snop pe-atunci, — ne strânse pe toţi nepoţii roată şi, după ce ne privi pe rând, îşi netezi cu mâna tremurătoare barba cărută, apoi ne zise:

— „Fiţi cu luare aminte, copii, că am să vă spun acum povestea popii".

— „Povestea tatii?..." îndrăzni să întrebe atunci un nepot cât o căciulă de miel. Vezi, că şi dumnealui era copil de popă.

— „Nu a tatii, puiule,... eu am zis că: povestea popii!" Bunicul îşi mai netezi odată barba, apoi începu să povestească domol:

— „De mult, de mult, în vremea poveştilor, când găinile purtau cisme roşii şi

cocoşul şedea la masă şi scria poveşti, trăiau într'un sat, un popă şi un dascăl. Şi tare prăpădit trebuia să fie satul acela, că nici bietul popă nu avea prescuri şi nici dascălul părăstase. Imbătrâniseră amândoi în sărăcie şi nu mai ştiau cum s'o scoată la capăt. Făcură, ce făcură şi dela o vreme roata norocului începu să aducă apă şi pe moara lor. Pe semne se apucară amândoi de păscălie. Şi veneau acum oameni la ei din toate părţile, unul cu un fel, altul cu alta. Popa începea să râdă în barbă, apoi se apucau cu dascălul de gâcite. Şi se vede că nimereau bine cu gâcitul, că vestea la mersese în toată ţara.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

S'a întâmplat atunci, că împărăteasa îşi pierduse inelul cel mai de preţ, pe care îl avea moştenire dela bunică-sa.

Il căutară slugile în dreapta, în stânga, ba roscoliră întreg palatul, dar inelul nu îl aflară. Impărăteasa se apucă de plâns, încât n'o mai putea ogoia[1]) nimeni. Şi chiar împăratul începu dela o vreme să se puie pe gânduri. Chemă atunci o mulţime de

[1]) Ogoia — dialect din munţii Vlădesii. — A ogoia = a linişti.

vrăjitori din țară să cerce și ei cumva, doar — doar îi vor da de urmă. Se trudiră și vrăjitorii în tot chipul, dar inelul, nu-i și nu-i. Împărăteasa începu să plângă acum și mai cu amar. Într'un târziu se înfățoșe înaintea împăratului un boier bătrân și, pleconindu-se adânc, îi zise:

— „Măria ta! Să nu vă fie oarecum cu supărare, că îndrăznesc, dar hm...“ — și aici bătrânul boier tuși — „eu am auzit, că în satul cutare... este un popă și un dascăl, cari știu să gâcească. Și eu cred, că dacă nici aceștia doi nu vor afla inelul, apoi nu îl mai află nimeni“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Împăratul, auzind vestea asta, se bucură apoi dădu poruncă să i se aducă gâcitorii.

Într'o dimineață, ședea popa tocmai în povești cu dascălul, când de-odată o căruță domnească se opri înaintea porții.

— „Dar ăștia... cine-or fi oare?... — se întrebară păscălierii. Peste puțin văzură scoborându-se din căruță un boier. Acesta se apropie de ei, apoi le dădu binețe.

— „Mulțumim dumnitale, boierule!“ răspunse popa, — „dar ce veste prin țară?...

— „Nu tocmai bună, părinte!“ răspunse omul împărătesc, apoi începu să le povestească întâmplarea cu inelul. La urmă boierul mai spuse :

— „E poruncă dela Măria-sa împăratul, să vă înfăţişaţi la palat şi să căutaţi inelul!“

Popa începu să schimbe feţe, apoi se uită spre dascăl speriat. Dascălul, la rândul lui, înghiţi de câteva-ori în silă şi se uită spre popa.

Incepură ei să se codească... ba că-i teacă, ba că-i pungă, ba una, ba alta, dar de, porunca e poruncă şi la urmă — urmei nu avură ce face.

Işi puseră cărţile în desagă, apoi se suiră în căruţă şi hai la împăratul.

Vreme de trei zile tot merseră, cât pe jos şi cât în căruţă, că drumul era cam rău şi pe atunci nu se pomeneau trenuri, ca astăzi.

In sfârşit sosiră la palat şi dupăce se înfăţişară la împăratul, acesta încă le povesti întâmplarea cu inelul, apoi le mai zise:

„Vă dau timp de-o zi. In ziua asta veţi primi o mâncare dimineaţa, una la amiazi şi una seara. Pe când veţi primi a treia

mâncare, trebuie să aflaţi şi inelul. Dacă veţi da de urmele lui, atunci vă dau o răsplată bună, iar dacă nu, atunci s'o ştiţi şi asta, că unde vă stau acum picioarele, vă va sta capul. Aţi înţeles?"

— „Am înţeles!" — răspunseră aceştia tremurând, apoi ieşiră afară şi începură să se preumble prin grădina palatului.

— „O sfeclirăm, dascăle!" — zise popa, năcăjit.

— „Rău de tot, părinte!" — răspunse dascălul suspinând, apoi prinseră a se scărpina în ceafă şi să se gândească, cum şi în ce fel de formă ar putea să o scoată la capăt. Peste puţină vreme îi chemară la masă. Când o slujnică le aduse mâncarea, popa se uită odată la ea, apoi la dascăl şi zise încet:

— „Iacă una, dascăle,... mai avem două, Slujnica tresări şi cât pe-aci să scape blidele din mână, apoi le aşeză grăbită pe masă şi hai, pe uşe afară. Trecu în bucătărie şi aşezându-se trudită pe-un scaun, îi făcu semn la bucătăreasa şi încă la una şi când acestea se apropiară, le spuse speriată:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Vai de mine!... am păţit-o!... popa naibii a gâcit"!...

— „Cum soro"? — întrebă bucătăreasa, mirată.

— „Păi,... aşa, bine, a gâcit!... Când am intrat cu mâncarea la ei, popa s'a uitat la mine, apoi a zis către dascăl: — „lacă una dascăle,... mai avem de-acum două". — Ş'apoi nu noi trei suntem cari am furat inelul"?

Bucătăreasa, de grasă ce era, începu să asude, iar celelalte două, nu mai ştiau ce să se facă de spaimă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când sosi vremea de-amiazi, luă acum bucătăreasa blidele şi le duse la gâcitori. Când intră în casă, popa se uită şi spre ea, apoi zice, iarăş, către dascăl:

— „lacă şi a doua,.. de-acum mai avem încă una"!

Bucătăreasa îngălbeni, gata s'o lovească damblaua, apoi aruncă blidele pe masă şi tunde-o pe uşe afară. Când a intrat în bucătărie abia mai gâfâia.

— „Ce-i Safto"? — o întrebară celelalte două.

— „E rău de noi, surate, mai rău nici că se poate, popa ştie tot“ !

Sosi şi vremea cinei şi acum luă mâncările a treia slujnică. Când intră cu blidele la păscălieri, popa ridică şi spre ea ochii, apoi, plecându-şi capul în piept, zise năcăjit:

— Noa, dascăle, gătarăm cu toate trei şi de-acum nu ne mai rămâne nimic“ !

Slujnica scăpă blidele jos, apoi se întoarse iute şi încuie uşa pe dinafară.

— „Ce dracu o mai fi şi cu asta“ ? — întrebă popa mirat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Mirosim a mort, părinte“ ! — răspunde dascălul încet.

Slujnica alergă într'un suflet la celelalte în bucătărie şi le spuse:

— „Vai de mine,... ce ne facem de-acum?... popa a gâcit şi are să ne dea de gol! Ne spânzură împăratul“ !

— „Ştiţi ce, suratelor“ !... — zise dela o vreme bucătăreasa, ridicând lingura de mestecat de-asupra capului. — „Haideţi să mergem câte-şi trei la popa şi să-l rugăm să nu ne spuie. Ii vom da inelul ş'apoi va face el ce va face“ !

Se înţeleseră dar aşa şi merseră toate trei la gâcitori.

In vremea asta bietul popă îşi smulgea barba de năcaz. Şi avea o barbă mare, roşie şi pieptănată, cât ba să mai vezi. Iar dascălul şedea ghemuit într'un colţ şi plângea, plângea, sărmanul, de sărea surtucul de pe el. Vedeau ei bine, că toate s'au sfârşit. De unde puteau să ştie ei, nişte bieţi oameni, că unde e inelul?... Şi cum şedeau aşa... năcăjiţi, ca vai de capul lor. se pomenesc de-odată cu servitoarele intrând la ei. Bucătăreasa păşi înainte şi începu să spună, că ce... şi cum stă lucrul cu inelul. Când auzi popa una ca asta, se ridică de pe scaun sprinten şi gata, gata, s'o sărute pe bucătăreasă şi să se apuce de joc El zisese doară despre mâncări şi nu despre servitoare, că: — „Iacă una, iacă şi a doua — şi — noa, dascăle, gătarăm cu toate trei".

Se prefăcu însă, că ştia lucrul ăsta, apoi îi spuse bucătăresei, să deie inelul unui curean, care e mai frumos ş'apoi treaba popii la tămâie.

Peste puţină vreme trimise şi împăratul după gâcitori. Când aceştia se înfăţoşară, împăratul zise:

— „Ei părinte, cum stă lucrul“ ?...

— „Bine, Măria-ta!“ — răspunse popa, apoi îi spuse împăratului, că inelul se află în guşa unui curcan.

Impăratul crezu, că popa îşi bate numai joc şi cât pe-aci să-l dee pe uşe afară.

— „Fă Măria-ta cum îţi spun eu! ş'apoi dacă n'o fi adevărat, să nu-mi mai zici „popă“!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Impăratul ridică din umeri, apoi dădu poruncă să se prindă curcanul cu pricina şi, dupăce îl tăiară, aflară inelul în guşe. Impăratul şi toată curtea se minunară mult de înţelepciunea popii şi dupăce îl răsplătiră şi pe el şi pe dascăl, cu câte doi săculeţi de galbeni, aceştia îşi luară desaga cu cărţile pe umăr ş'apoi „noapte bună Tănasă“!

In drum spre casă, se mai opreau să cinstească câte-un păhar de vin, apoi, hai înainte.

In vremea asta sosi la palatul împăratului un boier bogat şi, auzind despre cele întâmplate, n'a vrut să creadă, una cu capul.

— „Nu se poate!"—

— „Ba se poate!" — ziceau curtenii.

— „Eu asta una nu o cred şi pace bună!"

La urma-urmei boierul să mânie foc, apoi se sui în căruţă şi „mână băiete"... să ajungă pe popa. Cam pe la calea jumătate îi ajunse.

— „Stai, părinte"! — strigă boierul răstit — că încă nici acum nu îi trecuse mânia.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Drumeţii se opriră în loc. Boierul se apropie cu căruţa de ei, apoi zise:

— „Am auzit, că dumeata, părinte ştii să gâceşti,... dar eu asta una nu o cred! Inel încoace, inel încolo,... auzi, părinte, gâceşte iute pe ce-mi stau mie picioarele acum?... că de unde nu, s'o ştii,... eu mine dai de belea"!

Pe popa îl trecură sudorile. Işi plecă capul în pământ şi scărpinându-se în barbă zise năcăjit.

— „Ah... ha!... săracă vulpea popii, acum ai ajuns şi tu subt picioarele boierului"!...

Boierul rămase încremenit căci picioarele lui erau învălite într'o blană de vulpe. Văzând că popa toate le gâceşte şi ştiind, că nu e de glumit cu aşa un om, se rugă de iertare şi, după ce îi mai dădu şi el un săculeţ cu galbeni, se întoarse înapoi ruşinat şi drum bun pe unde nu-i tină.

— „Să mergem şi noi iute, părinte“ — zise dela o vreme dascălul — „că până acum toate au fost, cum au fost, dar de ne mai dă una de cap, apoi nu ştiu, zău, cum o scoatem la capăt“.

Într'un amurg, sosiră sănătoşi în sat. În aceeaşi noapte şi popa şi dascălul îşi dădură foc la case. A doua zi tăciunii mai fumegau, când iarăş se opri o căruţă înaintea porţii. Acelaş om împărătesc, care îi chemase la palat, se apropie şi acum de poarta unde şedeau povestind popa şi dascălul şi după ce îşi dădură binele, popa îl întrebă pe boier.

— „Ce mai veste pe la palat, boierule“ ?

— „Bună de-oparte şi rea de alta!“ — răspunse omul împărătesc.

— „Cum aşa“ ?... — întrebă iarăşi popa, mirat.

— „I s'a făcut rău împărătesii. Când şi-a văzut inelul, a început să râdă şi să cânte şi de-atâta bucurie, a căzut la pat. Pe mine m'a trimis iarăş împăratul, să vă chem din nou la palat, doar, doar îi veţi putea găci ceva buruiană de leac“ l...

Popa se prefăcu, că e supărat şi arătând cu mâna spre tăciunii fumegători răspunse:

— „Imi pare rău, boierule, dar ai sosit cam prea târziu! Uite colo... mi-a ars azi noapte casa şi s'au topit în foc toate cărţile... şi apoi fără cărţi, nu mai pot să gâcesc!“...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aşa au scăpat popa şi dascălul de belea. Cu cei cinci săculeţi de galbeni se făcură şi ei cogeami-te boieri. Incepură să ducă o lume albă şi poate mai trăiesc şi azi, de cumva n'or fi murit.

Someşul şi Crişul.

— Poveste, legendă. —

Moş Vasile mai trase de câteva-ori din ciubucul de spumă, îşi drese puţin glasul şi începu să povestească:

— „In vremurile de demult, de când sunt şi poveştile, trăia la poala muntelui Vlădeasa, un crai frumos şi tânăr. Ii era numele „Bogdan". Muntele cu pădurile de brazi, păşunile, toate erau în stăpânirea lui.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ii venise şi craiului vremea să se însoare, dar peste puţină vreme, după-ce îşi aduse domniţa, năvăliră duşmanii în hotarele lui, îi aprinseră cetatea şi pe crai îl omorîră. Domniţa scăpă de moarte şi după-ce îşi adună turmele ce mai rămaseră de mâna duşmanilor, se sui la munte. Pe locul, căruia îi zic şi astăzi „Bogdăneasa", îşi făcu un bordei. Aici născu peste câteva zile, doi copii gemeni, feciori amândoi

Şi, cum e vorba din poveste, creşteau voinicii într'o zi ca 'n două şi se făcură nişte flăcăi, că-ţi era mai mare dragul. Copiii îndrăgiră ciobănia şi abia aşteptau să treacă iernile, pentruca să poată ieşi la larg. Vara îşi purtau turmele la păşune prin poienile din apropiere şi în vreme-ce oile păşteau cuminţi şi blânde, ei începeau să cânte din tulnic şi din fluier. Şi cântau ciobănaşii mei aşa de frumos, încât izvoarele se opreau din şopot şi rămâneau înmărmurite, iar păsările încetau din sbor şi se adunau stoluri în jurul lor, ascultându-le cântecul. Trecu aşa o bucată de vreme, dar într'o vară dăduse o secetă mare şi, în lipsa păşunei, oile începură să flămânzească. Atunci fraţii plănuiră să-şi mute turmele mai departe, până vor afla undeva o păşune mai bună.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Într'o dimineaţă îşi luară rămas-bun dela mama lor şi plecară la drum.

In vârful muntelui aflară păşune bună şi apă destulă. Işi puseră staolele aici şi slobozind oile la păscut, se apucară să-şi facă colibă. Ziua trecu repede şi seara, după-ce îşi aşezară oile, voinicii îşi făcură foc, vrând să-şi gătească ceva de mâncare.

Dar nu se aprinse focul bine, când începu să sufle un vânt ascuțit și frații simțiră cum îi cuprinde, fără veste, somnul. Când se treziră a doua zi din somn, soarele era la amiazi. Oile sbierau de foame în staol și câinii abia se mai țineau pe picioare de osteniți. Frații se uitară unul la altul, buimaci, apoi își numărară oile. Văzând că nu lipsește nici una, le mai veni inima la loc.

Se spălară și se închinară, apoi își scoaseră oile la pășune. Peste puțin voinicii uitară grija și începură să cânte din fluier. Și cum cântau așa... cu gândul la mama lor, de odată le răsări înainte, ca din pământ, o fată frumoasă, ca o „Cosânzeană". Ciobanii încetară din cântat și rămaseră privind mirați spre fată. Ea veni aproape de ei, apoi le spuse supărată:

— „Rău ați făcut, voinicilor, că ați venit aici!... Poiana asta e moșia mamei, care e vrăjitoare și cu greu veți putea scăpa de răzbunarea ei. Eu v'am văzut și ieri și mi-ați căzut dragi.

„Am venit acum la voi, să vă spun, cum să vă feriți de vrăjile mamei și să vă ajut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aceluia, care se va arăta mai vrednic între voi, îi făgăduiesc, că îi voiu fi nevastă. Şi acum ascultaţi. Mama a trimis aseară, „somnul“ la voi, pentrucă să vă adoarmă pe veci. Mie mi-a fost milă de voi şi am furat o parte din el, aşa că nu v'a putut strica. Acum mama e mănioasă foc şi pe seară iar va trimite somnul la voi. Dar nu vă temeţi, că el nu vă mai poate strica. De dimineaţă va trimite la voi pe fratele meu şi dacă îl veţi putea bate, atunci va trimite şi cerboaica. Cerboaica asta are un corn în frunte. Aici îi stă puterea. Dacă voi veţi putea reteza cornul, atunci aţi scăpat“.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

După aceste vorbe, fata le întinse o frunză şi zise: — „Cine se va şterge cu frunza asta pe frunte, acela nu va adormi şi va rămânea tare. Dar fiţi cu grije, numai unul să vă ştergeţi cu frunza într'o seară, că, dacă vă ştergeţi amândoi, atunci îşi pierde puterea de vrajă“.

Unul dintre fraţi luă frunza şi tocmai voia să mulţumească, când fata se făcu iarăşi nevăzută.

Trecu și ziua asta, cum trec toate zilele și seara, după ce își așezară oile, fratele mai mic zise:

— „Bădiță, adă frunza la mine în seara asta și tu te pune de te odihnește, că vreau să-mi încerc și eu puterea cu feciorul vrăjitoarei!“

— „Bine, frățioare“ — răspunse celalalt, — „dar tu ești mai tânăr cu ceva și mai plăpând ca mine și mi-ar fi jale să te văd prăpădit de smeu. Mai bine te odihnește tu și lasă grija în sarcina mea“.

— „Rogu-te, bădiță, fă pe voia mea în seara asta și'atunci mâine va veni și rândul tău“. Fratele mai mare îl privi pe celalalt cu drag, apoi scoase frunza din sân și i-o întinse:

— „Ține, frățioare și Dumnezeu să-ți ajute!“

Abia isprăvi aceste vorbe, când vântul începu să sufle și somnul îi cuprinse iarăș pe furiș. Mezinul scoase frunza și se șterse cu ea pe frunte. Simți îndată cum i se limpezește mintea și cum puterea îi crește.

Peste puțin vântul începu să sufle mai tare. Câinii începură să alerge în toate păr-

ţile, lătrând furioşi şi oile să se frământe în staol. Atunci ciobanul se ridică de lângă fratele, care dormea ca mort şi strigă către oi, apoi îşi chemă câinii lângă el. Oile, auzind glasul stăpânului, se liniştiră şi câinii se apropiară, lătrând veseli şi gudurându-se.

După miezul nopţii câinii începură să latre din nou, dar mai tare acum şi ciobanul văzu, la lumina lunei, un om, apropiindu-se de staol pe furiş. Ciobanul puse repede mâna pe ciomag şi se ridică de jos, sprinten. Streinul ajunse lângă staol şi cerca să deschidă strunga. Câinii se apropiară de el, lătrând furioşi, dar cât ai clipi din ochi, amuţiră pe veci. Ciobanul se apropie acum de strungă şi strigă:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Ce cauţi acolo, omule?!... Dacă eşti vre-un drumeţ strein şi rătăcit, vino dete odihneşte aici lângă foc şi lasă oile în pace, că de unde nu, apoi să ştii... că ţi-ai aflat omul!“

— „Cum ai spus, frate?... Ian mai zi odată!“

— „Apoi, am zis să fii pe pace, că ţi-ai aflat omul!“

— „Alelei, fărtate şi sărăcuţ de tine, că rău ai nimerit-o, dar dacă îţi dă puterea, după cum te arată gura, apoi hai la luptă!"...

Ciobanul înţelese îndată, cu cine are de lucru, dar nu se sperie. Îşi făcu cruce, apoi se îndreptă spre strein şi se luară la luptă. Smeul se frământa din răsputeri şi arunca foc în toate părţile, dar nici ciobanul nu se lăsa. Lupta ţinu până în revărsatul zorilor şi atunci ciobanul simţi, cum îl slăbesc pe smeu puterile. Se mai opinti el de câteva-ori, dar ciobanul făcu ce făcu şi îl trânti. Smeul rămase mort, dar şi flăcăul era ostenit, că abia îl mai ţineau picioarele. Se trase încet până la izvor şi se spălă, apoi mulţumi lui Dumnezeu pentru izbândă. Peste puţin se trezi şi fratele mai mare, dar aşa de tare îl muiase somnul, încât era mai slab, ca fratele care se luptase.

Ziua o petrecură cu greu, căci le era jale după câinii prăpădiţi de smeu. Seara luă celalalt frate frunza şi după-ce se frecă şi el pe frunte, petrecu în priveghere, până după miezul nopţii. De-odată auzi un răcnet sălbatec. Atunci sări de jos ca ars şi, după-ce apucă în mână ciomagul, se uită bă-

nuitor în toate părțile. Peste puțin văzu venind în goană un cerb, care în loc de două coarne, avea numai unul, în frunte.

Ciobanul ochi de câteva-ori cornul, apoi răsuci ciomagul în aier și-l asvârli cu atâta putere, încât rupse cornul. Cerboaica se sperie și o luă la goană înnapoi, pe unde venise. Atunci ciobanul alergă la locul unde văzuse căzând ciomagul și lângă el alături, află și cornul cerboaicei. Îl luă în mână, dar nu avu vreme să se uite la el, căci în clipa următoare, ciobanul se prefăcu într'un izvor. Cornul era vrăjit, că cine va pune mâna pe el, să se prefacă în izvor.

Fata vrăjitoare uitase să le spună fraților să nu se atingă de el. Nu peste multă vreme se trezi și mezinul și dupăce nu-l văzu nicăiri pe fratele său, începu să-l caute.

Umblând așa .. încoace și 'ncolo, a dat cu ochii de ciomag și de corn. L'a luat și el în mână, dar în clipa următoare se prefăcu și el într'un alt izvor.

Vrăjitoarea își răzbunase.

Aci moș Vasile tăcu. Se uită spre soare, apoi, trecându-și mâneca cămeșii peste fruntea asudată, adaose gânditor:

— „Şi vezi... părinte, povestea e adevărată. Izvorul fratelui mai mare e „*Someşul*", care curge lin, iar izvorul mezinului e „*Crişul*", care curge repede, de par'că aleargă în căutarea fratelui pierdut. Şi Someşul şi Crişul izvoresc din Vlădeasa. Iar locul unde a căzut cornul se numeşte şi astăzi „Cornul cerboii".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Femeia leneşă.

— Poveste cu tâlc. —

Când eram copil, trăia în vecini cu noi un bătrân, căruia noi, copiii, îi ziceam „Moş Tilică". Moşul trăia singur ca un cuc în huruba lui şi toată averea îi era o capră râioasă. Cea mai mare bucurie pentru el era pipa. Când i se ciuntea însă tutunul, se făcea morocănos şi atunci nu prea avea chef de vorbă. Mie îmi era tare drag bătrânul, pentrucă îmi spunea o mulţime de poveşti şi rar trecea vre-o zi să nu mă duc pe la el. In serile de iarnă, mai ales, făceam ce făceam şi, după ce împlântam mâna în tutunul tatii, îl ascundeam în buzunar, apoi hai cu el la Moş Tilică. Imi aduc aminte, că într'o seară, după ce îşi aprinse pipa, începu să povestească: — „De mult, de mult, când purecii se potcoveau şi urşii cântau în strană, trăia la noi în sat un om bogat. Atâta era de bogat, încât nici el singur nu mai ştia,

ce şi câte are. Şi omul acesta avea o fată mare, tocmai bună de măritat. Dar nu ştiu cum şi din ce pricină, nu i se aflau peţitori. Era ea, — vorba între noi să rămâie — cam proastă, dar din ce era, poate se mai şi făcea, vorba ceea: „fă-te prost, ca să trăieşti mult".

Asta ar fi fost, cum ar fi fost, dar mai era şi leneşă, de nu-i aflai soaţă. Ş'apoi, ce poate să fie mai rău pentru o fată de măritat ca asta? De leneşă ce era îi mersese vestea peste şepte hotare. Fata începu dela o vreme să îmbătrânească, dar ca norocul, nimeri de undeva, un fecior sărac cu numele Stan şi acesta se duse la fată şi o ceru de nevastă. Părinţii se bucurară mult de norocul fetei şi chiar noroc era, căci aşa un fecior ca Stan nu prea aflai. Unde îşi punea el odată mâna, acolo se cunoştea ispravă, ca după trei. Cât timp trăiră părinţii fetei — acum nevastă şi ea — toate merseră bine, dar dela o vreme aceştia muriră şi Stan rămase cu leneşa după cap.

Acum lucrurile începură să deie înapoi. Muncea el mereu cu zor, dar femeia nimic. El mergea la lucru şi femeia rămânea acasă.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şi când venea seara dela câmp, ostenit şi flămând ca un lup, acasă toate erau întoarse şi mâncare ca 'n palmă. Las', că s'o mai deda,... doar şi din piatră poţi să storci apă cu răbdare, îşi zicea el câte-odată. Dar anii treceau mereu şi spor în lucrul femeii nu se mai cunoştea. Atunci începu să se pună şi el pe gânduri şi îi venea să iee lumea în cap. Toate ca toate, dar îi era mai mare ruşinea de oameni. Intr'o dimineaţă, ce gândi, ce nu gândi, Stan îşi puse merindea în traistă, apoi îşi clătină nevasta, care căsca încă somnuroasă şi zise :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Ia ascultă, femeie, bună mărturie să-mi fii, că am să-i poruncesc ceva la mâţă..."

Mâţa torcea sătulă pe vatră şi se spăla cu labele pe bot. Stan se apropie de ea şi începu să spună :

— „Auzi tu, mâţă,... să-ţi vezi de treabă. Pe când viu de seară acasă, casa să fie măturată, gustarea gata, un caier de lână tors şi vitele adăpate, că dacă nu, e vai şi amar de pielea ta!"

Stan îşi îndesă apoi căciula pe urechi şi luându-şi traista cu merindea pe umăr,

se duse la lucru. Lucră el toată ziua, gândindu-se la una-alta, ca omul năcăjit, căruia nu îi sunt toate oile acasă. Şi de multele gânduri, cari îl năpădeau, lui Stan îi venia să cânte. Se mira el de un lucru... şi asta era, că de câteori vrea să înceapă vre-un cântec, totdeauna îi venia în minte hora aceea, că:

Foaie verde, bob şi linte,
descunună-mă părinte,
că de când m'ai cununat,
o zi bună n'am aflat.

— Oj, oj,... — făcea bietul Stan, suspinând, apoi începea să se scarpine năcăjit în ceafă. Mai horind şi mai tăcând, ziua trecu şi când soarele se ascunse după deal, se întoarse în sat. Ajuns acasă, se duse la grajd şi ce-i văzură ochii?... Vitele late de foame şi un viţel sugător sugrumat în funia vacii. Stan înghiţi de câteva ori în sec, apoi, ieşind afară din grajd, se duse în grădină şi, după ce îşi tăie o nuia bună de tufă, se întoarse înapoi şi intră în casă. Aici gozul până în glesne şi în vârful mesei mâţa lingea o oală cu smântână. Stan o atinse cu nuiaua peste coadă, apoi zise către nevasta, care se pieptăna pe vatră:

— „Ei, muiere, ce ispravă ne-a făcut mâţa?...

— „Intreab-o pe ea, bărbate, să-ţi spuie“ — răspunse muierea, clipind somnuroasă din ochi.

— „D'apoi, că văd eu bine, ce isprăvuri mi-a făcut dumneaei, dar las'... c'o învăţ eu la omenie acuş“.

După aceste vorbe Stan se duse în cămară şi, dupăce îşi aduse o funie, prinse mâţa şi o legă în spatele muierii. Luă atunci nuiaua în mână ş'apoi „dă-i Stane“ şi „ţine-te Brane“, pe unde nimerea. Femeia începu să se vaite, dar Stan se făcea că n'o aude. Din când, în când, mai atingea şi mâţa cu nuiaua, într'adins, şi atunci mâţa se svârcolea să scape. Dar, neputând face altă ispravă mai bună, îşi împlânta şi ea ghiarele în spatele muierii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Femeia sbiera cât o lua gura:

— „Aoleo, Stane!... nu mai da Stane!... valeu,... că omori mâţa!..“

— „N'avea grije, muiere, doar nu moare, aşa... cu una, cu două... la, să ţie minte!...“ — răspundea bărbatul, apoi începea iarăş să îmblătească cu nuiaua. Dela o vreme, cum,

cum nu, mâța scăpă și tunde-o pe ușe afară. Femeii nu îi plăcea nici decât lucrul ăsta — poatecă îi era milă de mâță — și în noaptea aceea nu i-a prea venit somn.

A doua zi dimineața Stan se sculă de vreme și după ce își puse merindea în traistă, zise iarăș către mâță:

— „Auzi tu, mâță, să-ți vezi mai bine de treabă, că asta a fost, ce-a fost, dar pe seară mânânci altă păpară. Să faci tot ce ți-am poruncit ieri și să grijești, că trebuie să fete și scroafa".

Trecu și ziua asta, cum trec toate zilele și seara când veni Stan dela câmp, se duse deadreptul în casă. Și mare îi fu mirarea, când văzu casa măturată.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Hm"... — făcu omul, clătinând din cap și uitându-se mirat la nevastă, apoi ieși afară și se duse la grajd. Vitele flămânde, dar încolo toate, așa cum le-a lăsat. Le dădu atunci de mâncare, apoi se duse la coteț și mai să leșine, de ceeace îi văzură ochii. Scroafa era fătată, dar purceii nicăiri. Își făcu el îndată socoata, că de bună seama i-o fi mâncat scroafa. Și, năcăjit cum era, își căută o nuia bună și se duse în casă.

Prinse apoi mâța și după ce o legă, iarăș, în spatele muierii, începu să îmblătească cu nuiaua.

— „Vai de mine, Stane... nu da așa dihai... valeu!... că moare mâța!...“ — striga femeia cât o ținea gura, dar Stan se făcea că n'o aude.

— „Valeu, bărbate... las-o,... nu mai da!... că de-acum am să lucru și eu pentru mâță!...“

— „Așa?...“ — făcu bărbatul — „atunci e gata pacea!...“

De-atunci, cum, cum nu, femeia a început să lucre. Și nu peste multă vreme ajunsese harnică, cât ba să mai vezi. Poate că-i era milă de mâță, că altă pricină, nu putea să fie. De-atunci înainte duseră cu Stan o lume albă și poate mai trăiesc și azi, de cumva n'or fi murit.

Crâşmarul păcălit.

— Poveste cu tâlc. —

De mult, de mult, pe vremea lui „Ciubăr-Vodă", când din ţânţari se făceau armăsari şi ciorile cântau ca privighitorile, trăiau într'un oraş nişte feciori de boieri. Şi feciorii ăştia de cogeami-te boieri toată ziulica prindeau muşte, iar noaptea chefuiau. Şi era în oraşul acela o crâşmă vestită, la care îi ziceau oamenii „Crâşma lui Tănase". Pe crâşmar îl chema Ion. Şi avea Ion o nevastă tânără şi frumoasă, de îi mersese vestea. Ş'apoi oricât de acru ar fi fost vinul, lumea trăgea la „Crâşma lui Tănase", dacă nu pentru vin, măcar de dragul ochilor crâşmăriţii. Feciorii cei de boieri mergeau adeseori pe la crâşma lui Tănase. Se vede, că le căzuse şi lor dragă crâşmăriţa, dar.. hei.. pe Ion nu îl prea puteai duce uşor pe apa „Sâmbetii". Îl trimiteau ei pe Ion în sus şi în jos, când după apă, când după vin şi după alte multe, dar Ion nu era

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tocmai așa de prost, cum îl arăta fața. Nu era el nici așa cuminte, dar știa una și bună, că adecă: briciul e bun ascuțit și muierea bătută. Și așa, de câte-ori cereau una, alta, feciorii cei de boier, Ion își trimitea nevasta, iar el ședea la masă și închina cu domnii. Văzură ei bine, că pe Ion nu e chip să-l poate urni dela masă. Dar eu nu cred să fie om în lume fără vre-un cusur. Așa și bietul Ion avea cusurul, că îi cam plăcea vinul. Și îi plăcea mai ales atunci, când îl plăteau domnii. Așa odată, feciorii cei de boier făcură ce făcură și-l îmbătară „toacă". Când îl văzură mort de beat, îi raseră mustața. Și, uitasem să vă spun, că Ion avea niște mustețe mari și stufoase, cât ba să mai vezi. Dupăce îl mântuiră de mustețe, îl tunseră în creștetul capului, apoi aduseră din oraș niște haine popești și peste puțină vreme, crâșmarul Ion era îmbrăcat gata. Feciorii cei de boier făcură din el „călugăr papistaș". După isprava asta minunată prinseră ei a râde și a-și petrece. Într'un târziu unul dintre ei zise:

— „Măi copii, haide-ți să-l ducem pe Ion de-aici, la vreo altă crâșmă din oraș ș'apoi, când s'o trezi, va face el ce va face"...

— „Bun!“ ziseră ceilalți, apoi îl luară pe Ion în brațe și-l scoaseră afară. Îl așezară apoi într'o căruță și „mână băiete“, până la crâșma din celalalt capăt de oraș. Ajunși aici îl luară jos din căruță, și chemând pe crâșmarul acela îi spuseră:

— „Uite domnule „pacostea“. In noaptea asta am chefuit și noi ca toată lumea și bietul „popa“ s'o cam afumat cu „tămâiosul“ cela de vin. Așază-l dumneata undeva, că noi nu avem unde-l duce“. Feciorii cei de boier îi plătiră crâșmarului bine și atunci acesta duse pe „popa“ și-l puse într'un pat, apoi îl lăsă acolo.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A tras Ion un pui de somn și colo... pe la prânz s'a trezit. A căscat el de câtevaori, apoi ș'a deschis ochii și a început să se uite prin casă. Vedea el cu ochii, doar nu era chior, dar de ceeace vedea, nu i se împărea de loc. Asta nu e casa lui... păi... vezi bine... că nu e...! își făcea el socoata, dar oricât se trudea, să-și aducă aminte de celea întâmplate, nu putea odată cu capul. Muncit de gânduri, începu să-și strige nevasta:

— „Florico, hăi!“... dar nimeni nu-i răspunse.

— „Florico, hăi... n'auzi?... Unde dracu te-ai dus"?... mai strigă el odată, apoi își duse mânios mâna către musteți. Dar musteți ca'n palmă. Pe Ion îl trecură sudorile. Sări din pat ca muşcat de şarpe şi mai mare îi fu mirarea, când se văzu îmbrăcat în haine de „popă."

— „Hm..." făcu Ion, de vreo câtevaori, apoi începu să se scarpine în cap.

— „Ce drăcie o mai fi oare şi asta?..." gândi el, când simți, că nu are nici păr pe vârful capului, apoi începu să se învârtească prin casă. Învârtindu-se aşa... în dreapta şi'n stânga, ajunse înaintea oglinzii. Dar abia aruncă ochii în oglindă, că se şi trase înnapoi, ca înțepat. Văzu în oglindă un călugăr papistaş şi mai să îngheţe de spaimă.

— „Sfinte Haralambie!" zise Ion, oftând din baiere, apoi rămase aşa.., ca înțepenit.

Peste puțin veni un argat dela crâşmă şi îi aduse apă de spălat.

„Bună dimineaţa! şi sărut mâna părinţele!"... îi dădu bineţe sluga şi dupăce aşează vasul cu apa pe-un scaun, vru să se ducă.

— „Ei, drăcia dracului!"... gândi bietul Ion, când auzi pe slugă, că îi zice „părințele", apoi întorcându-se spre argat îi zise:

— „Băiete, fugi iute, până la crâșma lui „Tănase" și întreabă, că acasă-i Ion? De cumva o fi acasă, atunci... eu nu știu cine-oi fi. De cumva n'oi fi... Ionu, dracului!..."

Așa a pățit crâșmarul Ion cu feciorii cei de boier. De atunci încolo, a știut să grijască mai bine de nevastă și, pe cât spun oamenii, s'a lăsat și de beut.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Aldămaşul.

— Povestire cu tâlc. —

De câteori mă gândesc la vremea copilăriei, totdeauna îmi vine în minte moş Tilică. Parcă-l văd ş'acum şezând pe colţul vetrii cu pipa în gură şi spunându-mi poveşti. Multe din poveştile ce mi-le spunea el le-am uitat, dar câteva, cari erau în legătură cu ceva întâmplare, le ştiu ş'acum. Aşa odată... s'a întâmplat, că o capră de-a moşului fătase doi iezi, Moş Tilică ne făgăduise „corastă“ şi noi copiii nu mai puteam de bucurie. Eu nu mâncasem nici odată corastă de capră şi îmi închipuiam, că trebuie să fie tare bună. Dupăce ne strânserăm vreo câţiva copii, moş Tilică ne aşează roată pe după masă. Luă apoi oala dela foc şi, deşertându-o într'un blid, ne dădu fiecăruia câte-o lingură de lemn.

— „Luaţi acum şi gustaţi“... — ne zise moşul, râzând pe sub musteţi — „dar băgaţi

de seamă... nu cumva să suflați în lingură, că se prăpădesc iezii"!

Și noi de frică, nu cumva să moară iezii, n'am fi suflat nici pentru o lume. Dar lacomi cum eram, ba poate și flămânzi, apucarăm lingurile pe întrecute și cât ai bate în pălmi, ne și umplurăm gura cu corastă. Ș'apoi ține-te băiete, usturime ca aceia nu cred să fie nici în iad. Vedeam tot stele verzi și moșul se prăpădea de râs pe vatră.

In seara aceia îmi aduc aminte, că moș Tilică mi-a spus povestea cu aldămașul caprii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „De mult, de mult, în vremea poveștilor — începu să spună moșul — când oul era mai înțelept ca găina și musca purta cisme cu pinteni, trăiau la noi în sat doi oameni bețivi. Pe unul îl chema „Tanda" și pe celalalt „Manda". Și oamenii ăștia, cât era ziuă și noapte nu făceau altă ispravă, decât tot beau și cântau. După câtăva vreme ajunseră niște calici.

Văzură ei bine, că nu le merg lucrurile cum ar trebui și ar fi vrut să se îndrepte. Dar, hei, de beutură ușor te legi și greu te scapi.

— „Măi frate“... — zise într'o zi Tanda.

— „Ce-i măi frate“?... — răspunse Manda.

— „Păi, nu e bine“!...

— „Apoi nu, asta o văd şi ieu“!...

— „Dar ştii ce“?...

— „Oi şti, dacă mi-i spune“...

— „Multe am făcut noi frate, dar hai să mai facem una“...

— „Hai să facem frate, dar ce“?...

— „Să jurăm, că nu mai bem“!...

— „Că bine zici! hai să jurăm“!..

Se înţeleseră atunci să meargă la popa, ca să-i joare. Când ajunseră aproape de casa popii, Tanda se opri în loc, apoi începu să se scarpine în ceafă.

A.R.C.Cluj / Central University Library Cluj

— „Măi frate“...

— „Ce-i măi frate“?...

— „D'apoi... hm... eu m'am gândit la un lucru... Tot nu e bine să jurăm noi că nu vom mai bea nici odată. Că vezi... cum e omul... Te duci la un târg... cumperi ceva... ori poate vinzi... Şi ţi-se nimereşte cu târgul vre-un om de omenie, care te îmbie să bei cu el „aldămaş“. Şi ţi-e şi ruşine oare-cum, să nu stai la masă cu un om de omenie... Dar eu m'am gândit la un lucru“...

— „Cum te-ai gândit frate“ ?...

— „Păi... m'am gândit, că dacă mergem la popa, să jurăm așa... ca „aldămaș“ să putem bea ori-când“.

— „Că bine zici tu frate! vezi... eu nu m'am gândit la asta“ !...

Și așa făcură. Popa i-a jurat să nu mai bea decât „aldămaș“, atunci când vor cumpăra, ori vor vinde ceva.

A doua zi dimineața, Manda se pomenește cu Tanda.

— „Măi frate, știi ce m'am gândit“ ?...

— „Oi știi dacă mi-i spune“...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Păi... eu am o capră... și m'am gândit să ți-o vând ție“ ! ..

— „Bine măi, frate! dar ce să fac eu cu capra?... Ș'apoi eu nu vreau s'o cumpăr“.

— „Nu fi prost, măi frate!... Nu știi cum am jurat ieri la popa?.. că atunci când vom cumpăra ori vom vinde ceva, putem să bem „aldămaș“...

— „Bine frate, dar eu n'am bani să-ți plătesc capra“...

— „Că nu trebuie s'o plătești!... Eu o vând, tu o cumperi... și plătești „aldămaș“.

Mâne o vinzi tu, o cumpăr eu şi plătesc „aldămaş".

— „Că bine zici tu frate!... vezi... eu la asta nici nu m'am gândit"...

Şi aşa făcură. Tanda vindea capra lui Manda şi plătea „aldămaş". A doua zi vindea capra Manda şi aldămaşul nu rămânea. Şi tot aşa, o vindeau şi o cumpărau mereu şi beau la „aldămaş"..

Şi beau poate şi astăzi, de cumva n'or fi murit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Feciorul norocos.

— Poveste. —

In vremurile de demult, când pisica era vornic peste lapte şi lupul cioban de oi, trăia într'un sat un om sărac. Şi omul acesta mai avea pe lângă sărăcia lui şi trei feciori. Cei mai mari dintre feciori erau nişte leneşi, cât nu le aflai soaţă. Vara, când toată lumea îşi vedea de lucru, ei dormeau la umbră şi iarna tremurau de frig şi flămânzeau, că altceva nu prea aveau de făcut. Cel mai mic era harnic şi sprinten ca un prisnel, dar de geaba muncea, că fraţii cei leneşi risipeau tot ş'apoi iarna ajungea să flămânzească şi el. Asta tot ar mai fi fost cumva, dar fraţii cei leneşi îl şi băteau.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Văzând, că nu poate eşi cu ei nici cum la socoată, într'o bună dimineaţă se duse la tatăl său şi îi zise:

— „Eu mă duc tată de acum, încotro m'or duce ochii, că acasă tot n'am eu la ce să mai stau!“

— „D'apoi fătul meu, dacă vrei să te duci, eu cu sila nu te oprese", îi răspunse tatăl său cam supărat, şi dupăce îi dădu câteva sfaturi, — vorba ceia: „din grai multe şi din merinde puţin" — îl mai sărută de câtevaori şi îi zise:

— „Du-te fiule cu Dumnezeu, că noi rămânem cu sfiinţii!" Feciorul zise „sănătate bună" şi către fraţi, apoi plecă la drum.

Merse el o bucată bună, cât pe deal şi cât pe şes, pe unde îi era mai la îndemână, până când ajunse la un părău, care curgea pe lângă o pădure. Fiindu-i sete, mai mult de osteneală decât de sătul, se plecă spre părău şi dupăce îşi răcori buzele cu apă, vru să meargă mai departe, când de-odată văzu în marginea pădurei o femeie bătrână, care se trudea să ridice în spate o sarcină de uscături. Flăcăului îi fu milă de bătrâna şi se duse de îi ajută.

— „Noroc să ai voinice, că bun lucru făcuşi", — îi zise bătrâna, şi dupăce mai mondrăni câteva vorbe, se făcu nevăzută. Pe semne, era vrăjitoare. Feciorul mai stătu, ce stătu, uitându-se mirat în coace şi 'ncolo, apoi îşi mută traista goală pe celalalt umăr

BCU Cluj / Central University Library Cluj

și plecă înainte. Și s'a mai dus o zi și două s'a dus nouăzeci și nouă, cale lungă să-i ajungă, cum e vorba în povești și în amurgul unei zile de vară se pomeni în marginea unui oraș. Ajuns aici, se așeză pe o lespede de piatră și începu să se gândească la una, alta. Umblase multă lume pân' acum și încă nu nimerise norocul ce-l căuta. In drumul lui, prin câte sate a trecut, se îmbiase la mulți gospodari ca argat, dar nu-și găsise nicăiri stăpân. Era poate și atunci rău de bucate, cum e și astăzi ș'apoi când grăunțele sunt numărate, nu se prea bucură oamenii de mâncători. Și cum ședea el așa... flămând și năcăjit, gândindu-se la satul lui, unde, dacă nu alta, măcar putea să doarmă mai liniștit, văzu de-odată, venind dinspre oraș o ceată de slugi, cari duceau legat pe un fecior de boier. Flăcăul crezu, că feciorul pe care îl duc legat, e ceva făcător de rele. Când ajunseră în dreptul pietrii, unde se odihnea el, îl întrebă pe unul dintre slugile mai bătrâne, că ce... și pentru care pricină îl duc legat pe feciorul de boier. Și bătrânul, care se vedea a fi om bun îi spuse, că este în oraș un boier bogat, care și-a pus de gând,

să nu-şi mărite fata, decât după acela, care îi va şti spune un lucru, pe care el să nu-l poată crede. Şi mulţi feciori de boieri îşi aflară până acum moartea, căci pe aceia, cari nu puteau să-i spună boierului un lucru, pe care el să nu-l creadă, îi duceau slugile afară din oraş şi le scoteau ochii. Aşa era făcut legământul. Dar se aflau mereu alţi feciori îndrăzneţi, că de, era tare frumoasă fata ş'apoi mai avea şi zestre bună.

— „Hm"... făcu flăcăul, după-ce rămase iarăşi singur, apoi strângându-şi capul între urechi, începu să-şi facă socoata. Tot moare el de foame, mâne, poimâne..., de ce să nu-şi încerce şi el norocul?... Ce mai şti?... Poate să fie într'un ceas bun şi să nimerească... Dacă nu?... Boierul îi scoate ochii... Ce-i drept, e cam rău fără ochi, dar atunci măcar l'or milui oamenii şi n'a mai flămânzi. După-ce îşi făcu socoata, mai stătu, uitându-se în sus şi'n jos, apoi îşi luă traista goală pe umăr şi porni spre oraş. Ajuns aici, întrebă pe unul şi pe altul, că unde şede boierul cu pricina. Oamenii îi arătară, unul în sus şi altul în jos, şi într'un târziu se pomeni înaintea unei curţi boiereşti. Flăcăul

își luă inima în dinți, apoi bătu în poartă și după-ce veni un argat și-i deschise, el îi spuse ce caută și se rugă, să fie dus înaintea boierului. Când ajunse în fața acestuia, flă-căul se ploconi de câteva-ori, apoi dădu binețe:

— „Sărut mâna, cucoane!"

— „Să fii sănătos, voinice, dar de unde ești și ce vânturi te poartă pe la noi?"...

— „Apoi... de..., să nu vă fie cu supărare cucoane, m'aș însura și eu și... hm..."

— „Pricep, pricep .." zise boierul răzând, dar spune-mi voinice, cu ce ai ținea tu femeia, că pe cât se pare ești golan rău!..."

— „Așa s'ar părea boierule, dar la noi în sat e mai ușor de trăit ca pe aici!.. "

— „Asta o cred, voinice!..."

— „Pe la noi, la femeie îi zic oamenii „soție"... Și îi zic așa, pentrucă acela care o ia, trebuie s'o ție! Că din ce și cum?... asta e grija bărbatului..."

— „Ești și poznaș, băiete..."

— „Așa sunt eu, cucoane... ș'apoi mie nu-mi va fi cu greu s'o țiu, pentrucă tata are o vacă și un pogon de pământ."

— „Și asta o cred."

— „Şi pentru-ca să vedeţi, că la noi în sat e mai uşor de trăit, am să vă spun un lucru, pe care dumneavoastră, cucoane, nu-l veţi putea crede!...“

— „Mare minune o fi asta, băiete. Trebuie să ştii, că eu toate le cred, fiindcă aşa îmi place mie!“

— „Să vă fie spre sănătate, cucoane, dar eu vreau să vă spun...“

— „Spune, băiete, spune...“

— „Mai an, a vrut tata să-şi facă o casă la hotar, unde avea pogonul de pământ şi eu cu fraţii mei, cari sunt foc şi piper de harnici, am purtat în trei zile atâtă piatră în pălării, că nu mai aveam unde o pune.“

— „Şi asta o cred.“

— „Când era toată piatra grămadă, a venit şi tata, să vadă, ce ispravă i-am făcut şi cât pe-aci să ne ia la bătaie. Nu pentru alta, dar locul pe care purtasem noi piatra, nu era al tatii.“

— „Asta se'ntâmplă uşor, voinice...“

— „Ei, ei, ce ne facem de-acu?... Ne gândim noi odată, ne gândim de două ori, ne gândim de trei ori, apoi apucăm pământul din patru colţuri şi după-ce ne încordăm

odată românește, îl ridicăm sus și răsturnăm toată piatra pe pământul tatii."

— „Cred băiete, cred."

— „A doua zi mergem noi iar la pământ, să începem lucrul și ce să vezi, din piatră răsărise o holdă, de era mai înaltă ca lemnele. Și când s'a copt holda, am cules tot ghindă."

— „Și asta o cred, voinice!"

— „Am strâns atunci toată ghinda și-am dus-o acasă; am prins apoi niște vrăbii și le-am pus pe ghindă să clocească."

— „Cred voinice, cred."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Un an de zile au tot clocit vrăbiile și atunci ce să mai vezi, din ghindă ieșiră tot pui de gâscă, dar niște pui, mai mari decât casa."

— „Hm... și asta o cred, voinice!..."

— „Tata ș'a luat atunci bățul pe umăr și picioarele după cap și s'a dus în lume să-și caute gâscăriță. Și ce crezi dumneata, cucoane, pe cine ș'a aflat?..."

— „De unde pot eu să știu?... spune tu, băiete!..."

— „D'apoi... hm... să nu vă fie cu supărare, boierule,... tocmai pe bunica dtale!

— „Obrazniculе"! — răgni atunci boierul, ieşindu-şi din fire. „Bunică-mea gâscăriţă la tată-to?... Asta nu o cred, odată cu capul"!

— „Apoi, dacă nu o crezi, cucoane, dă-mi fata de nevastă şi sănătate bună."

Abia atunci băgă de seamă boierul, că s'a prea grăbit cu vorba, dar n'avea ce face. Flăcăul era voinic şi frumos, încât îi plăcu şi la fată.

In ziua cununiei, aveam şi eu de mers la oraş cu nişte purcei de vânzare şi fiindcă nu le venise popa, mă chemară pe mine să-i cunun. Şi s'a făcut apoi un chef, de i-a rămas pomină.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Capra afurisită.

— Povestire. —

Unui moralist.

De mult, de mult, în vremea poveştilor, când şoarecii purtau ochilari şi citeau gazete, era într'un vârf de munte un sat, pe care oamenii îl botezaseră „Săcătura". Şi tocmai bine îi ziceau, de sac ce era. Dar se vede, că erau şi în satul acela câţi-va oameni mai cu sceaun la cap, că treburile le mergeau destul de bine. Le mai lipsea lor una, alta, dar unde s'a mai pomenit cândva să le poată face cineva toate, aşa... dintr'odată. Bătrânii zic, că: „încetul cu încetul se face oţetul". Apoi tot aşa se făcea şi în Secătura.

— „Măi oameni" — zise într'o zi, către sătenii adunaţi, un om, pe care ei îl ţineau mai înţelept, — „haideţi să ne facem şi noi o biserică, doar şi noi suntem ai lui Dumnezeu!"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Că bine zici dumneata, cumetre şi vere!“ — răspunseră sătenii, apoi începură să se sfătuiască, cum şi în ce fel de formă s'ar putea face biserica. Sfătuiră ei cât sfătuiră, apoi se apucară de lucru. Şi cum ori-ce lucru început trebuie să aibă odată şi sfârşit, după multă trudă şi osteneală dădură biserica gata.

— „Acum un clopot, măi oameni!“ — zise iarăşi omul cel înţelept.

— „Că tare bun ar fi cumetre şi vere... dar dacă nu-i, nu-i şi ce să-i faci?... Las, că-i bună şi toaca!“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Oamenii îngăduitori de felul lor se mulţumiră şi cu atâta. Dar acum alt năcaz şi bătaie de cap. Ce folos de biserică, dacă nu este şi popă, care să le cânte şi să-le spuie la praznice câte-o căzanie; dacă nu alta, măcar povestea lui Alexandru Machedon. Apoi iar dăi în sus şi dăi în jos, să-şi afle undeva un popă.

După multă alergătură îşi aflară şi popă, vorba ceia: „petec după sac“, ori „sac după petec“, că sacul popii era spart, ori ce păcate... că nu se mai umplea. Li făcură atunci şi popii o hurubă, cât un cotigar, apoi îi

dădură de lucru, să grijească de sfinții din biserică.

In vecini cu popa ședea și diacul (cântărețul) și, se vede, că sărăcia îi făcuse prieteni buni. Toată ziua ședeau povestind, că altceva nu prea aveau de făcut. Din când, în când, mai ales când îi lovea foamea, se mai rugau lui Dumnezeu, să le trimită vre-o slujbă.

— „Slabă ielejie, diece!“ — zicea popa, trăgându-se năcăjit de barbă.

— „Și puține părăstase, părinte!“ — răspundea diacul înghițind în sec. Și cu astfel de vorbe le mai trecea și lor din vreme.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Intr'o seară veni pe la popa o babă și îi spuse, că de dimineață vrea să-și facă o slujbă.

— „Facem, babă, facem, cum să nu, una, două, trei, câte vrei dumneata, că doară pentru asta m'am popit!“ — îi răspunse popa, și frecându-și pălmile mulțumit se duse la diacu și îl trimise la biserică, să bată toaca de vecernie.

In noaptea aceia au dormit bine și popa și diacul. Nu pentru alta, dar au visat amândoi tot prescuri și părăstase. A doua zi dimi-

neața, se duseră cu baba la biserică și după ce isprăviră cu slujba, se întoarseră acasă.

După ce făcură o bucată de drum, popa își aduse aminte, că de grăbit ce era, să se vadă cât mai iute cu prescurile acasă la preoteasa, uitase biserica deschisă. Se opri atunci în loc, apoi se 'ntoarse spre diacul, care rodea lacom pe părăstas și îi zise:

— „Hai diece, du-te înapoi și încuie biserica!“ — Diacul, ascultător și supus de felul lui, — cum sunt și astăzi diecii, când le poruncește popa, — se întoarse înapoi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar în vremea cât să depărtară ei dela biserică, o capră care rodea la frunze prin tufele de lângă biserică, năcăjită de muște, ori pentru altă pricină, se furișă pe ușa deschisă și se ascunse în altar. Diacul când ajunse la biserică, trase ușa la loc, apoi o încuie și capra rămase acolo. Mai trecură vreo câteva zile și într'o seară diacul zise către popa:

— „Mi-se pare, că mâne e Duminecă, părinte!“...

— „Oare, diece?“...

— „Apoi astăzi e Sâmbătă şi eu aşa cred, că după asta vine Dumineca"... — spuse iarăşi diacul.

— „Hm... se poate,... aşa trebuie să fie!"... — răspunse popa pe gânduri, apoi îl mână pe diac să bată toaca. Diacul se îndreptă spre biserică, dar abia ajunse acolo, când o şi tunse înapoi, de gândeai, că îl alungă vârcolacii.

— „Vai de mine, părinte"...

— „Ce-i diece, pentru sfântu?!!"

— „li dracu în biserică, părinte!..."

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Noa?"... — făcu popa, sărind în picioare.

— „Crede ce-ţi spun părinte, doar nu vorbesc eu fleacuri..." — mai spuse diacul sperios, apoi începu să se închine şi să-şi scuipe în sân.

Popa stătu o vreme pe gânduri, apoi îşi luă cartea şi celelalte şi hai la biserică, să-l scoată afară pe „michiduţă". Cam pe la calea jumătate, popa începu să piardă din curaj şi zise către diac:

— „Diece, du-te tu înainte, că pe mine mă cam doare un picior".

— „Ba nu părinte, mai bine te du dumneata înainte, că eşti sfinţit. De mine tot nu s'a ruşina el, că sunt om păcătos".

— „Ţine cădelniţa, diece şi du te fără frică!"

— „Ba du-te dumneata, părinte!"

— „Ba du-te tu, diece!"

Începuseră ei să se târguiască, dar neputând-o scoate la capăt, se înţeleseră, să meargă amândoi de-odată.

Ajunşi la biserică, popa începu să citească din carte. Dela o vreme zise către diac:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Diece, ia uită-te pe gaura cheii, să vezi, nu cumva s'a dus?..."

Diacul începu să se uite, dar îşi întorcea capul mereu înnapoi, să vadă... nu cumva are de gând popa s'o şteargă şi să-l lase singur.

Işi mai apropie de câteva-ori ochii de uşă şi ceeace văzu îl făcu să îngheţe de spaimă.

Capra era ascunsă tocmai după strana dieceească şi el nu putu vedea alta, decât un picior şi capul cu coarnele ascuţite.

— „Maică Precistă!... îl dracul, părinte!... şi încă de cei mari, că-i cu copită de cal şi cu coarne!...“ — spuse diacul în şoaptă şi tremurând.

Popa începu să citească mai tare şi să mişte din cădelniţă.

— „Şi alungă doamne dela noi pe tot inimicul şi vrăşmaşul!“...

— „Amin!...“ făcea diacul, închinându-se mereu şi de grăbit ce era, se mai închina şi cu stânga. Intr'un târziu, crezând popa, că necuratul s'a dus, deschise uşa bisericii şi atunci capra „ţişti“ pe uşe afară ca o furtună şi behăind. In graba ei, să se vadă scăpată cât mai iute la larg, trecu printre picioarele diacului şi îl luă pe acesta în spate. Diacul, simţindu-se luat pe sus aşa.. fără veste, îşi încleştă mânile în coada caprii şi aruncându-şi privirea spre popa, îi strigă desnădăjduit:

— „Sănătate bună, părinte... că pe mine mă duce!“... — apoi se rostogoli şi rămase lungit lângo tufă.

Popa înceremeni şi abia mai putu rosti un „doamne miluieşte“.

Capra mai făcu câteva sărituri şi se ascunse prin tufe. Peste puţin le mai veni şi lor inima la loc şi atunci tămâiară în biserică, apoi o luară spre casă. Ajunşi aici, popa începu să clatine din cap şi zise încet către diac:

— „Şoadă treabă, diece!... hm... prea a sămănat oarecum a capră!..."

— „Eu nu ştiu ce să cred, părinte, dar spaima mea de astăzi plăteşte cât o sută de părăstase!"

Aşa au păţit popa şi diacul din „Săcătura" cu capra. De-atunci e şi povestea asta... şi gurile rele spun, că ar fi adevărată.

Cumetrii.

— Povestire cu tâlc. —

Trăiau odată într'un sat doi oameni. Şi oamenii ăştia, gospodari de frunte de altfel şi harnici de felul lor, începură să se dedeie la beutură. Azi un păhar, mâne două, poimâne trei, până când dăduse pacostea peste ei şi începură să beie pe nenumărate. De-odată cu patima asta, îi cuprinse şi lenea. Dimineaţa, când ceilalţi oameni din sat mergeau la lucru, ei se strecurau la cârciuma lui Iţig, cu gândul să tragă un păhar la măsea ş'apoi să meargă şi ei la lucrul lor. Dar numai cu gândul rămâneau, căci după al doilea păhar îşi uitau de toate. Şi oamenii noştri se înţelegeau între ei aşa de bine, încât începură să-şi zică „cumetre".

— „Ş'apoi aşa cumetre... şi aşa"... — povesteau ei, pierzându-şi vremea în vorbe de clacă şi închinând cu păharul.

Jupânul Iţig pufăia din lulea, de-oparte, clipind din ochi mulţumit şi îndemnându-i

mereu la beut. Când dădeau să plece spre casă, el îi oprea.

— „Că mai staţi o leacă... ce sunteţi aşa grăboşi, doar n'o fi dând tătarii în ţară“...

Şi cumetrii noştri, ameţiţi de beutură, îi răspundeau:

— „Că bine zici dumneata, jupâne... mai adă-ne ceva, dar astăzi nu-ţi plătim, că n'avem parale“ !...

— „Ce“ ?... — făcea jupânul, — „n'aveţi parale ?... păi... eu v'am întrebat ?... Am zis să plătiţi ?... îmi pare rău... se vede că nu mă cunoaşteţi,... zic zău, că-mi pare rău“ !...

— „Om de treabă, jupânu ăsta“, — şoptea unul dintre cumetri.

— „Î-hîm... tare de treabă !..“ — răspundea celalalt, apoi începeau să închine în sănătatea jupânului lţig. Şi jupânul lţig pufăia mereu din luleauă şi râdea în barbă. Ştia el ce ştia...

Cumetrii noştri erau vecini. Aveau amândoi lângă casă câte-o grădină şi jupânul îşi pusese de multă vreme ochii pe ele. Nu-i trebuiau lui bani, dar îi trebuiau

BCU Cluj / Central University Library Cluj

grădinile. La asta se gândea jupânul şi la traiul fericit ce l'ar putea duce el cu balabusta, când ş'ar vedea lărgită gospodăria.

Şi cumetrii noştri târzii la minte închinau mereu. Dela o vreme îi apuca dorul de cântat. Se luau atunci cu mânile pe după cap şi începeau să cânte cu glas trăgănat:

„Eu fac poduri, drumuri grele,
Eu dau vama pentru ele,
Hei... Hei"...

De multeori îi cuprindea seara la cârciumă şi oamenii, cari se întorceau dela lucrul câmpului, trecând pe lângă cârciuma lui Iţig, la care începură să-i zică „cârciuma cumetrilor", îşi făceau semne din ochi şi ziceau:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Iar fac cumetrii la poduri"...

— „Nu ştiu ce poduri fac"... — răspundea careva mai cicălitor, — „dar vama ştiu, că au s'o plătească"!...

Şi „cumetrii", din gospodari de frunte, ajunseră nişte calici. Ogorul nemuncit, iarba necosită şi mai apoi unde mai pui şi beutura, — ard'o focul — acolo e rău de tot.

La început îşi vândură boii şi mai apoi vaca cu lapte. In lipsa laptelui, copii înce-

pură să le slăbească, dar de beutură tot nu se puteau desface. Vorba ceia: „fă-te prieten cu dracul, ş'apoi scapă-te de el dacă poţi". La urmă, nemai având încotro, se rugară de jupânul Iţig, să-i împrumute cu bani. Şi jupânul tocmai la asta se aştepta.

— „Dă dau!... doar eu sunt om bun!... cum de n'aţi cerut mai de mult? Se vede că nu mă cunoaşteţi,... zic zău, că nu mă cunoaşteţi" !...

Şi unul dintre cumetri, convins pe deplin de cinstea jupânului, îi şopti tovarăşului:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Om de treabă jupânul ăsta"...

— „Î-hîm... zău că-i de treabă"!... răspunse celalalt.

— „Şi de cât ai lipsă dumneata... nene Ioane"?... — întrebă Iţig, pieptănându-şi barba.

— „D'apoi mi-ar lipsi vreo patru mii"... — răspunse românul, învârtindu-şi căciula în mâni.

— „Bun!... îţi dau patru mii,... dar uite-ce... dă-mi mie grădina... Hm... nu vrei?... Iţi mai dau o mie,... să fie cinci"!...

— „O fi prea puțin, jupâne“ !...

— „Nu-i puțin, e mult,.,. banul e ban,... ai vei!... dar știi ce... eu sunt om bun!... nene Ioane, nu mă cunoști... zic zău că nu mă cunoști!... și-mi pare rău... doar îți mai dau două, să fie șase! ș'apoi îți iert și datoria“ !...

— „D'apoi bine, jupâne, tot atât... noroc să dea Dumnezeu!... dar să ne dai să bem“ !...

— „Vă dau... vă dau... ai vei!... dar dumneata, bade Niculae... nu-mi dai grădina“ ?...

— „Ba ți-o dau și eu, jupâne,... dar să văd mai întâi, cât îmi dai pe ea“ ? !...

— „Cât la celalalt, ca să nu zici că sunt om rău“.

— „D'apoi bine, jupâne,... numai să ne dai de beut“ !

— „Ce zici?... să vă dau de beut?.. Se vede că nu mă cunoașteți... îmi pare rău,... zic zău că-mi pare rău“ !...

Și în aceiași seară jupânul Iți încheie contractul de vindere — cumpărare.

Cumetrii bucuroși, că au prins la mână câteva parale, se apucară iarăși la închinat.

Şi peste puţină vreme începură să cânte, cuprinşi cu mânile pe după cap:

„Eu fac poduri, drumuri grele,
Eu dau vama pentru ele,
Hei... Hei"...

Şi jupânul Iţig şedea de-oparte, pufăind din lulea mulţumit şi gândindu-se la traiul fericit ce îl va duce el cu balabusta în gospodăria lărgită.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Femeia nărăvașă.

— Poveste cu tâle. —

O fi adevărată povestea sau nu, nu pot să știu, că doar eu nu sunt de când e lumea, dar este o vorbă din bătrâni, că: „de unde nu este foc, nu ese fum“. Ș'apoi mai cred, că dacă n'ar fi fost, nu s'ar nici povesti.

Eu am auzit povestea asta, când eram de-o schioapă, două, și fiindcă îmi place și astăzi, am crezut, că e bine să vi-o spun și dumneavoastră.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Se zice, că în vremurile de demult, pe când umbla Domnul Hristos cu apostolii prin lume, s'a întâmplat, că Domnul, ostenit fiind de cale, a rămas să se odihnească în apropierea unui sat. A rămas și sfântul Petru cu el, fiind bătrân și slab, iar ceilalți apostoli s'au dus să cumpere bucate. Rămași așa singuri, au început să povestească, despre una, alta, tot lucruri bune și plăcute lui Dumnezeu.

Ceilalţi apostoli zăboveau şi Petru flămânzise rău. Ba dela o vreme a mai început să şi ploaie. Petru îşi tot întorcea sumanul spre partea de unde bătea vântul mai tare, dar de geaba. Pierzându-şi dela o vreme răbdarea, se sculă de jos, încet şi zise:

— „Doamne, porunceşte vântului şi ploii să stee, că aici ne potopim".

Şi Domnul îi răspunse:

— „Lasă Petre, că asta e darul lui Dumnezeu, şi fiecare picur e un bulgăr de aur".

— „Atunci, cel puţin, vino să mergem şi noi în sat. Dom intra şi la casa vre-unui om de omenie, să ne mai svântăm"...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Petru mai vru să spună, că e şi flămând, dar năvala ploii, care îl izbea în faţă, îl sili să tacă. Domnul, cunoscându-i gândul, îl privi zimbind, apoi o luară încet spre sat. Ajunşi aici, Petru a dat să între la cea dintâi casă. Bătu la uşă, apoi intrară.

— „Bună seara!... şi bucuroşi de oaspeţi"?...

— „Bucuroşi, vai de mine"! — răspunse o femeie mărunţică şi slăbuţă, care se silea cu gătitul cinei între o droaie de copii, — „dar, uite, năcazul... Am un bărbat rău şi ar-

ţăgos, bătu-l-ar focul şi dacă vă nimereşte aici, apoi e vai şi amar. Dar haideţi şi vă încălziţi măcar o leacă ş'apoi mergeţi cu Dumnezeu, că acuşi trebuie să-mi nimerească bărbatul acasă".

Se încălziră, aşa... ca vai de lume, în timp ce Petru se uita cu jind la mămăliguţa care forfotea în ceaun. Dela o vreme Domnul îl prinse de mâneca sumanului şi îi şopti încet la ureche.

— „Hai, să mergem Petre"!

Poftiră „noapte bună", apoi plecară.

Când să iasă pe portiţă în drum, iaca şi bărbatul. Acesta, socotindu-i a fi nişte oameni săraci, băgă mâna în buzunar, apoi o întinse către Petru, vrând să-i deie un ban. Petru, crezând, că omul are gânduri rele, o tuli.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ploaia mai contenise, dar Petru era tot în voie rea. Mergea alături de Domnul, mondrănind mereu şi cugetându-se la ceaunul cu mămăliga. Domnul se uita din când în când la el şi zimbea. Dela o vreme zise:

— „Ce gânduri te muncesc, Petre"?...

Petru îşi scutură odată sumanul, apoi răspunse:

— „Vai Doamne, îmi vine şi cumva greu să-ţi spun, dar omul bătrân e slab şi ştii, că de-aseară n'am mâncat nimic. Vezi, vezi, cât sunt de răi bărbaţii... Acum noi puteam să ne încălzim, ba să mai şi mâncăm ceva, dacă nu era răul ăla de bărbat. Femeia, sărmana... lucră, asudă şi se trudeşte, iar bărbatul... un trândav, ba încă o mai şi bate. Şi îmi vine nu ştiu cum un gând"...

— „Ce gând, Petre"?

— „Imi vine gând, să te rog Doamne, să laşi în lume, ca nu bărbatul, ci femeia să fie mai mare"!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnul clătină de câteva-ori din cap, apoi zise: — „Nu ştii ce ceri, Petre"!

Acesta îşi mai scutură odată sumanul, apoi răspunse rugător:

— „Doamne, eu în totdeauna te-am ascultat şi ţi-am împlinit voia; fă dară şi după voia mea, măcar odată. Lasă ca măcar astăzi să fie femeia mai mare"!

Domnul stătu o vreme pe gânduri, apoi răspunse, privind zimbitor spre Petru:

— „Bine Petre, fie dară voia ta"!

In vremea asta mai trecură pe lângă vre o două case şi la a treia Petru iar se opri. Bătu şi aici la uşe, apoi intrară.

— „Bună seara!... şi bucuroşi de oaspeţi“ ?...

— „Bucuroşi, bucuroşi, cum de nu, dar ian daţi-vă mai aproape de cuptor, drumeţilor, că precum văd, v'a muiat binişor“, — spuse un bărbat cam smolit.

Petru se apropie de vatră şi îşi puse sumanul după cuptor, iar Domnul se aşează pe un scaun mai de-oparte.

In vremea asta bărbatul se apucă să aştearnă masa cu de-ale cinei. Petru îşi roti de câteva-ori privirea prin casă, apoi zise către bărbat:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Dar unde ţi-e femeia, omule... doar nu cumva eşti văduv“ ?

Acesta tuşi, apoi îşi drese puţin glasul şi răspunse domol:

— „Nu sunt văduv, dar ia', păcatele mele, am o femeie rea şi nărăvaşă, cât nu-i afli soaţă. Işi petrece toată vremea prin clăci şi şezători, ba mai dă şi pe la crâşmă. Eu rămân singur acasă cu copiii şi când nimereşte dumneaei, toate trebuie să fie la rând şi gustarea gata, că de unde nu, apoi e vai şi amar. Mă bate ca pe-un snop, că de!... e mai tare azi ca mine şi eu trebuie să rabd,

că n'am ce face alta. Acum e dusă la o nuntă, dar trebuie să nimerească acuşi. Dacă v'aţi încălzit o leacă, veniţi de gustaţi ceva, că de nimereşte muierea, apoi nu ştiu zău, cum o scoatem la capăt"!

Drumeţii nu se aşteptară poftiţi a doua oară, ci se puseră la masă. Mâncară în grabă, din ce avea bietul om, apoi mai povestiră puţin şi se culcară într'un pat. Domnul către părete, iar Petru dinafară.

Bărbatul, în aşteptarea nevestei, mai mută una, alta, prin casă şi îşi culcă copiii.

Din când în când, mai fugea la vatră şi pipăia cu degetul în oala cu borş, nu cumva să fie prea cald, ori prea rece, ci numai aşa, cum îi plăcea nevestei.

Mai trecu o bucată de vreme, până când se auzi un chiot dinspre drum. Atunci bărbatul sări ca ars de pe vatră, unde aţipise şi el o leacă şi aşternu masa. Puse o cană de vin şi luă oala cu borş dela foc. Femeia mai chioti odată şi se izbi de uşă, apoi intră ca o furtună. Îşi roti odată ochii prin casă, apoi se aşeză la masă. Gustă din borş şi, izbind cu piciorul în pământ se răsti către bărbat:

— „Adecă asta se numeşte mâncare, bărbate"?... Aşaaa?... Apoi apucă oala de toartă şi trone în capul bietului bărbat, care aştepta furtuna răzimat de vatră. După isprava asta, femeia se îndreptă iarăşi spre masă şi dupăce deşertă cana de vin, se mai uită odată prin casă.

Acum dădu cu ochii şi de drumeţii, cari tăceau chitic, ascunşi subt pătură. Petru începu să tremure şi se făcu cât un ghem.

— „A... ha!... aşa-mi erai, bărbate?... adecă, îmi mai aduci şi golani la casă!... aşteaptă numai"! Şi femeia puse iute mâna pe o sucitoare şi se îndreptă spre pat. Ş'apoi dăi... şi dăi... lui bietu Petre, până se rupse sucitoarea.

— „Aşa nu merge"! — spuse femeia — „dar stai... să-mi aduc un par din grădină"! — şi hai pe uşă afară după par.

Bietul Petre gemea de usturime şi cugetându-se cu groază la par, îi şopti lui Hristos tremurând:

— „Doamne! Fie-ţi milă de bătrâneţele mele, că m'a slutit nebuna asta!... şi acum, dacă vine cu parul, apoi mă chiar omoară! Tu eşti mai tânăr decât mine şi vei putea

răbda mai uşor... Fie-ţi milă, Doamne şi mă lasă pe mine cătră părete"!...

— „Bine Petre! fie voia ta"!...

Atunci sfântul Petru sări dela marginea patului şi se dosi cătră părete. Acum intră şi femeia cu parul.

— „Ehei! d'apoi că aici sunt doi! şi eu numai acum văd!... Hai să-i mai dau şi la celalalt, că la ăsta i-a fost destul"!

Şi iar, dăi!... şi dăi!... lui Petre.

Bietul Petre, nici să se vaiete nu mai putea şi îşi închipuia, că a venit judeţul.

Femeia a mai dat cu parul, cât a dat, până s'a ostenit. S'a trântit apoi pe vatră şi după atâta zoală o cuprinse somnul şi adormi. Sfântul Petru se svârcoli toată noaptea în aşternut şi abia aştepta să se facă ziuă, să poată pleca. In sfârşit sosi şi dimineaţa şi când femeia dormea încă, îşi luară rămas bun dela bărbat, apoi dădură să plece.

— „Iaţi sumanul, Petre"!... îi zise Hristos lui Petru, care de grăbit ce era şi de frică, nu cumva să se trezească femeia, era să-şi uite sumanul după cuptor.

Ajunşi în drum, Petru începu să răsufle mai uşurat. Domnul îl privi iarăşi zimbind şi îi zise:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „Ei, Petre cum ți-se pare?... E bine să fie femeia mai mare?... Mai vrei să fie și astăzi voia ta“ ?...

Petru își plecă rușinat fruntea în pământ și răspunse domol:

— „Nu e bine așa! Iartă-mă, Doamne! Și de-acum până 'n veecie, numai voia ta să fie“ !

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cămaşa lui Făt Frumos.

— Poveste legendară. —

Cât timp petreceam la bunicul, rar trecea vre-o zi fără să-mi spună poveşti. Imi aduc aminte, că într'o seară de toamnă, pe vremea desfăcutului de porumb, după ce bunicul îşi aprinse ciubucul de spumă, începu să-mi povestească:

Arhiva Cluj / Central University Library Cluj

— „In vremurile de demult, de când e şi povestea asta, trăia un crai bătrân. Şi craiul acesta bătrân, avea trei feciori voinici şi o fată frumoasă, cu numele Ileana. Feciorii craiului se duceau în fiecare zi la vânătoare şi erau atât de voinici, încât se luau la luptă cu fiarăle pădurii. De voinici ce erau, le mersese vestea departe, dar mai departe a mers vestea Ilenei, care era frumoasă... he... hei... nepoate; frumoasă era, doamne, cum n'a mai fost şi n'a mai fi alta.

Şi începură dela o vreme să vie peţitorii; tot „Feţi Frumoşi", feciori de crai şi lo-

gofeți din lumi îndepărtate și în celea din urmă, fata prinse dragoste de-un fecior de crai, tânăr și frumos. Se porniră atunci crainicii în lung și în lat, să cheme nuntașii. Dar nici nu plecară crainicii bine, când și începură să răsune tulnicele și să se aprindă focurile pe dealuri, vestind tuturor c'a intrat dușmanul în țară.

Atunci craiul cel bătrân cu feciorii și cu mirele fetei, în loc de nuntă, au început să se gătească de războiu. Intr'o dimineață au pus șeile pe caii buiestri și după ce s'au sărutat cu toții frățește, au scos paloșele din teacă. Ș'au făcut apoi cruce și înainte cu Dumnezeu, să dee piept cu dușmanul.

ACC Cluj / Colecția Universitară Lucian Blaga

Ileana cu bătrânii și cu o mână de voinici, au rămas să apere cetatea

Și Ileana avea o pasere „măiastră", pe care o ținea într'o colivie de aur. A doua zi dimineața, Ileana a deschis ușa coliviei, apoi și-a chemat păsărica și i-a zis:

— „Păsărică mică și cu dulce grai,
Sboară tu departe, spre un mândru plai,
Și îmi adă veste, pe-acolo cum este?

Păsărica a sburat. Ileana a urmărit-o cu privirea până a dispărut, apoi s'a așezat of-

tând sub fereastră ș'a început să coasă cămașa de mire.

Spre seară s'a întors păsărica și a bătut cu ciocul în fereastră. Ileana a tresărit speriosă, apoi i-a deschis și păsărica a început să spună:

— „Departe în zare, spre soare răsare,
Pe un mândru plai, grădină de rai,
Patru feți frumoși se luptau voioși."

Ileana începu să lăcrimeze de bucurie. Lacrimile ei căzură pe cămașa de mire și țesură în pânză câteva raze de lună.

BCU Cluj / General University Library Cluj

— „Dar venind pe cale, văzui într'o vale,
Pe craiul bătrân, mort lângă un păgân."

Ileana lăcrimă acum de năcaz și lacrimile ei țesură în pânză câteva steluțe.

A doua zi iarăși trimise păsărica în lume, să-i mai aducă vești. Acum păsărica veni mai târziu și după ce îi deschise fereastra, începu să-i spună:

— „Departe în zare, spre soare răsare,
Pe un veșted plai, trei feciori de crai,
Trei buni frățiori, erau morți din zori".

Ileana iarăși lacrimă și lăcrimile ce căzură pe cămașa de mire țesură în pânză câți-va fluturei.

— „Şi apoi în sus, în sbor când m'am dus,
Văzui pe-o cărare, un voinic călare.
Şi am stat, am stat şi m'am tot uitat,
La cel voinicel, mândru tinerel,
Cum se tot lupta şi nu se lăsa.
Se lupta cu sute,
Se lupta cu mii,
Dar când mureau sute,
Alţii veniau vii...
Şi eu ce-am gândit, că m'am repezit,
Intr'un sprinten sbor, până la izvor,
Să-i aduc în cioc, apă de noroc.
Apă dulce, lină,
Care dor alină..
Cu ea să-l stropesc
Şi să-l răcoresc.
Ş'apoi tot în sbor, m'am întors cu zor,
La cel voinicel, mândru tinerel...
Dar când am sosit, mort cu l'am găsit!"

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ileana mai lăcrimă odată şi lacrimile ce căzură acum ţesură în pănza cămeşii floricele albastre şi frumoase, ca ochii Ilenei.

Atunci Ileana ascunse cămaşa în sân, apoi dădu poruncă să se aprindă cetatea. Şi pe când au sosit duşmanii la cetate, au aflat numai tăciuni şi scrum. Ileana fugi în lume şi începu să pribegească prin codri.

De câteori îi venia dor de tatăl ei, de fraţi şi de mire, scotea cămaşa din sân şi începea s'o scuture. Steluţele ţesute din lacrimile ei în pânza cămeşii se ridicau în sus, flutureii sburau în lume, iar floricelele cădeau la pământ.

De atunci pe cer sunt stele,
Pe câmpuri viorele
Şi 'n lume fluturei,
Ce sboară uşurei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De Crăciun.

Peste satul ascuns sub geana unui deal împădurit, neaua își cerne deasă fulgii tremurători. Căsuțele curate spoite cu alb strălucesc în lumină și prin văzduhul plumburiu plutește ademenitor mirosul bucatelor de sărbătoare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E seara de Crăciun...

Ulițele strâmte, străjuite de garduri cu țepuși, răsună de țipătul gălăgios al copiilor ce-și trag după ei, îmbujorați de frig, săniile mici.

Intrați în case, copiii se îngrămădesc în jurul cuptorului, întinzându-și mâinile degerate spre vatră, apoi adulmecă prin aer, după mirosul ademenitor al bucatelor gătite. Mamele îi îmbracă în cămeșuțe curate, apoi le întind câte-o turtă cu miere.

Impăcați cu foamea, cei mai răsăriți își iau sumănașele în spate și pleacă să-și caute ortacii de „stea". Alții, mai micuți, își

iau străicuţele după cap şi deodată cu amurgul pornesc la drum prin sat, să-şi strângă colăcei. Ajunşi la porţile oamenilor se opresc o vreme sfătuind, apoi intră.

— Bună seara lui Crăciun! —

— Noroc şi sănătate, voinicilor! — le răspunde gazda, dar vreo colindă ştiţi voi?...

Copiii se privesc întrebător şi, careva mai îndrăzneţ, răspunde:

— Ştim şi noi, aşa...

— Ziceţi dar, să v'auzim ce ştiţi?!...

Copiii iarăş se privesc şi se ghiontesc îndemnându-se:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Zi tu, Nicuţă!...

— Ba zi tu, Ioane!...

— Eu zic, dar începe tu!...

— Ba zi tu mai întâi!...

Ai căsii râd şi îşi petrec, apoi le dau la toţi pe rând, bănuţi şi colăcei. Copiii îşi îndeasă ruşinaţi căciulele pe cap, apoi se duc, urându-le căsenilor „câţi cărbuni în vatră, atâţia boi în poiată [1]" şi „câte paie pe coteţ [2]) atâtea fete 'n ungheţ."

---

[1]) Poiată = grajd.
[2]) Coteţ = cotigar.

În urma lor apar alții mai răsăriți, cu „stele" și „irozi". Aceștia își cântă cu glasuri trăgănate colinda monotonă, sunând mereu din clopoțele... În răstimpuri se aud lătrături întârâtate de câini, în semn că au pornit flăcăii colindători...

. . . . . .

La o casă scundă, din margine de sat, o femeie îmbătrânită de necazuri se trudește să astupe spărtura unui geam, prin care intră vântul rece al serii de iarnă. Pe vatra joasă doi copii și-o fetișcană, își prăjesc trupurile slabe, îmbrăcate în zdrențe. Alături de ei toarce o mâță și, lângă vatră, o capră prăpădită de foame, rontăie pe ogrinji. Unul dintre copii roscolește o vreme prin cenușa vetrii, apoi, ridicându-și privirea posomorâtă, întreabă:

— Mamă, așa-i că astăzi e Crăciunul... și copiii umblă după colăcei?!...

Femeia mai așază o cârpă în geam și răspunde pe gânduri:

— Așa-i, dragul mamii..

— Și noi de ce nu mergem, mamă?... că Ion și Vasilică s'or dus!...

Femeia mai apasă odată cu mâna în dreptul spărturii şi întorcându-se spre vatră, răspunde încet:

— Ion şi Vasilică au cu ce să meargă, dar voi sunteţi goi şi desculţi...

— Şi ei de ce au, mamă?...

— Ei au tată... dragii mamii!...

Copilul tăcu un răstimp, apoi iarăş întrebă:

— Şi noi n'avem tată?...

Femeia îşi duse năframa la ochi şi, ridicându-şi privirea spre icoana, de-asupra căreia atârnau câteva fire de busuioc, mai spuse suspinând:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Voi n'aveţi!...

Focul de vrescuri pâlpâia obosit, tremurându-şi lumina gălbuie prin colţurile casei sărace.

Dinspre sat străbăteau frânturi de colinzi şi lătrat răguşit de câini...

Intr'un târziu copiii adormiră flămânzi pe vatra joasă, alături de mâţa care torcea mereu şi lângă vatră, capra dormea rumegând.

Femeia cu fruntea răzimată în palme, privea cu ochii în lacrămi la tremurul lu-

minei din vatră şi asculta pe gânduri, gemătul vântului pribeag...

. . . . . .

In curtea boierească, străjuită de tei, e lumină şi veselie. Colindătorii se perândă mereu, cântându-şi cu glasuri amorţite de ger, colinda monotonă. Boierul Manole ascultă zâmbind urările de bine, apoi se întoarce spre cocoana Sultana şi întreabă domol;

— Gata, Sultănico?... Le-ai aşezat toate?...

— Gata acuşi... Cred c'o fi bine... Maria spune că femeia are trei copii, doi băieţi şi-o fată...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Atâţia, sărut mâna... — se grăbi să spună servitoarea, care aştepta de-oparte, gata de plecare.

Atunci e bine... Am pus aici două căciuliţe, două perechi de încălţii, albituri, sumănaşe... şi pentru fetiţă, altele, de seama ei. In sfârşit, am pus de toate... Dar stai!.., că mai am ceva...

Şi coana Sultănica plecă sprintenă şi peste puţin se întoarse cu o corfă încărcată cu cozonac, poame şi alte bunătăţi.

— Acum, e gata!...

— Bun! — spuse boierul Manole, netezindu-şi barba mătăsoasă. Întinse apoi mâna spre servitoare şi zise:

— Ţine, Mario... aici o hârtie de-o mie pentru femeie. Spune-i că asta i-o trimit eu aşa numai... de Crăciun... şi nu aştept nimic în schimb. Bărbatul ei, când era tânăr, mi-a fost argat şi m'a slujit cu credinţă. Să-l ierte Dumnezeu, c'a murit pentru ţară!...

Servitoarea ascunse hârtia în sân, apoi luând la mână legătura cu haine şi corfa, plecă.

Eşind din curte, o luă înspre sat şi peste puţin, ajunse la-un bordei dărăpănat.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Se apropie de geamul aştupat cu cârpe şi strigă încet:

— Lele Ileană!...

— Cine-i acolo?... — întrebă un glas din bordei.

— Eu sunt, lele Ileană... ţi-am adus câte ceva... dela curte.

Uşa se deschise încet şi servitoarea intră. Purtându-şi privirea prin bordeiul sărac, văzu la lumina focului de vreascuri, trei copii în zdrenţe, culcaţi pe vatra joasă. Femeia aprinse dela foc un muc de lumi-

nare şi lipindu-l de-un feşnic de lemn, se îndreptă spre masă. Începu apoi să desfacă cu mâini tremurătoare legătura cu haine şi nu-i venia să-şi creadă ochilor...

Atunci servitoarea scoase din sân hârtia de-o mie şi i-o întinse:

— Ţine, lele Ileană... asta ţi o trimite boierul Manole... şi aici, îţi mai trimite coconiţa Sultănica o corfă cu bucate, să ai şi dumneata ceva... de sărbători.

Femeia stătu o vreme ca înmărmurită, apoi îşi duse iute năframa la ochi şi izbucni în plâns. — Dumnezeu drăguţul să le răsplătească, că-i bun şi milostiv!...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În bordeiul dărăpănat din marginea satului copiii dormeau pe vatră flămânzi, visând poate... că umblă după colăcei şi nu ştiau nimic de belşugul ce s'a revărsat aşa... ca din senin, peste bordeiul lor pustiu...

Şi prin tăcerea nopţii răsunau mereu frânturi de colinzi...

Colonizat.

Stăpânirea românească a adus şi pentru moţii eroului lancu zile mai bune. Vechea durere, cuprinsă atât de frumos în cântecul:

„Munţii noştrii aur poartă,
Noi cerşim din poartă 'n poartă"...

s'a domolit şi în locul ei a răsărit steaua luminoasă a nădejdii de bine. Visul de veacuri, de-a avea şi ei un petec de pământ roditor, s'a împlinit.

Prin reforma agrară au fost împropietăriţi şi trimişi colonişti spre marginea ţării, pentruca prin curajul lor şi datinele neaoş româneşti să fie un zid de nepătruns, în faţa asupritorilor de ieri. Bietul moţ... era scăpat de neajunsul, de-a petrece Crăciun şi Paşti pe căi înstrăinate. Având de-acum pământ, va şti şi el ce-i pâinea de grâu... şi nu va fi silit să umble cu căluţul de dârlogi, din sat în sat... bătând la porţi streine...

Şi strângându-şi puţinul lor avut, moţii se adunară în cete şi plecară spre Canaanul făgăduinţei.

. . . . . .

Moş Toma din „Albac", poreclit „cimpoierul", era înscris pe prima listă de colonişti. Primise şi el în apropierea graniţei dinspre ţara ungurească câteva pogoane de pământ. Loc bun, doar îl cunoaşte Toma... Cât a umblat el pe-acolo cu doniţe şi cercuri, he... hei... încă pe vremea când se mai găseau şi galbeni. Şi ce mai grâu pe-acolo, nene... Un spic de-o schioapă, cu grăunţul plin şi durduliu, de parc'ar râde.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când i-a venit însă vremea să plece, a stat şi s'a răsgândit. N'avea putere să se despartă de codrii de molizi, al căror foşnet fermecător îl reţineau. Şi n'a plecat. S'a vestit însă, că aceia cari nu vor să meargă, îşi pierd pentru totdeauna dreptul de împroprietărire. Şi Toma cimpoierul era om sărac. Avea el trei căluţi şi un bordei, dar tot sărac era.

In sufletul lui începu acum o luptă grea. Dorul după pâne a învins şi în sfârşit s'a hotărât să plece. S'a încărcat puţinul avut

pe căluşei şi aştepta acum să-şi vadă plecând ortacii la drum. Era o dimineaţă senină de toamnă. Soarele urcat pe cer de-o suliţă îşi revărsa potopul de raze călduţe peste codrii deşteptaţi. Pâlcuri răsleţe de oi treceau spre deal la păşune şi în urma lor păşea un copilandru doinind. In răcoarea dimineţii sunetul tălăngilor picura încet, ca o legănare.

Cu pipa uitată în colţul gurii, Toma şedea pe prispă posomorît. Inaintea lui căluţii rontăiau o mână de ogrinji şi alături un câne lânos dormita culcat pe labe. Toma privi un răstimp spre pâlcurile răsleţe, apoi oftă şi rămase cufundat în gânduri. Copilandrul ce trecea doinind în urma oilor i-a adus aminte de vremea tinereţii. Aşa umblase şi el odată... de mult... când era cioban. Şi ce frumos ştia să cânte pe-atunci din fluer... he... hei, doar nu de geaba l-au poreclit oamenii „cimpoierul". Acolo, sus .. spre crestele vinete, în şopotul izvoarelor, şi-a petrecut el anii cei mai frumoşi ai tinereţii. Şi într'o zi de vară, acolo s'a înfiripat dragostea lui cu cea mai frumoasă fată din sat. Azi nu mai e Ruxanda de-atunci. ...A 'mbătrânit şi ea, sărmana şi multele năcazuri au făcut-o urâtă.

Codrul şi izvoarele i-au fost tovarăşi întreagă viaţa... şi acum spre bătrâneţe e silit să se despartă de-aceşti tovarăşi dragi. Va merge departe, spre soare apune, şi cine ştie ce-i va aduce ziua de mâne....

Simţi cum i se ridică un nod în gât şi făr'-aş da seama ochii i se umplură de lacrimi.

. . . . . .

— „Ci hai odată, omule, că ceilalţi plecară" — se auzi glasul femeii.

Toma tresări, ca trezit din vis. Înghiţi de câteva-ori în silă, apoi se ridică de pe prispă încet şi oftă. Strânse rămăşiţele de ogrinji risipite pe jos şi după-ce le îndesă într'o desagă de lână, îşi trecu mâna prin frâul calului înaintaş şi plecă să-şi ajungă nevasta, care mâna înainte câteva oi.

Trecând pe lângă un izvor îşi umplu un vas cu apă. Ştia el,... că aşa apă nu va mai găsi. Ajuns în vale se mai uită odată spre munte şi închinându-se de câteva-ori smerit, îşi apăsă capul în piept, apoi porni cu paşi zoriţ la drum.

(„Glasul Moţilor" 1925.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Piatra grăitoare.

— Legendă. —

Muntele Vlădeasa cu împrejurimile lui este fără îndoială unul dintre cei mai frumoşi munţi ce împodobesc încântătoarele plaiuri ardeleneşti.

Uriaşii codrii de molizi ce străjuesc sătuleţele risipite prin văgăuni, cu veşnica lor verdeaţă, privesc par'că dispreţuitori la frământările vieţii nestatornice şi pitice din jur.

Aici trăiesc în linişte şi libertate deplină cerbii sburdalnici în cete şi gingaşele căprioare.

Spre crestele muntelui, pline de câmpuri şi poieni, unde păşunează vara turmele de oi, conduc o mulţime de poteci înguste, cari se întind şerpuitoare pe lângă izvoarele cu apa limpede, cari prin veşnicul lor şopot alinător, pare-că îţi amintesc de lumea basmelor.

În mângâierile razelor binefăcătoare ale soarelui de primăvară, urcam într'o zi pe una dintre potecile înguste, în pasul încet şi cumpănit al cailor mărunţi. Moş Vasile, tovarăşul meu de drum, se legăna mereu în şaua de lemn, mestecând în colţul gurii ţeava dela pipa stinsă. Eram în ajunul scoaterii turmelor la munte. În vara trecută lupii făcuseră mult prăpăd între oi, şi acum mergeam în căutarea unui loc mai potrivit pentru aşezarea stânei.

Potcoavele cailor în atingerea pietrelor de pe potecă trezeau în liniştea adâncă un sunet ascuţit. Sturzii speriaţi se ridicau ţipând din iarba mătăsoasă, sburând grăbiţi spre desişul brazilor, de unde se auzea în răstimp cântecul întrerupt al cucului. O mulţime de gâze şi musculiţe, ademenite de razele fierbinţi, roiau cu neastâmpăr în jurul cailor, cari urcau la deal în pas încet, întinzându-şi sforăind gâturile vânjoase.

Departe, în zarea senină, plutea un şoim, mişcându-şi rar aripile sure în rotiri îndrăzneţe. Inspiram cu sete aerul proaspăt, plin de mirosul îmbătător de brazi şi cu ochii ţintă la crestele vinete ascultam tăcuţi şopotul alinător al apelor din adâncimi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Moşul clătina uneori din cap, vrând par'că să alunge risipa gândurilor ce-l învăluiau pe nesimţite.

— „La ce te gândeai, Moş Vasile“ ?

— „Mai ştiu şi eu ?... mă gândeam aşa... la vremea tinereţii, care s'a dus !... Hei-hei, atunci a fost ce-a fost, dar azi“ ? — mai vru să zică ceva, dar tăcu, scuturându-şi gânditor pletele albe.

Inainte spre dreapta, departe, se vedea o stâncă înaltă, care părea crescută din pământ. Pe vârful rotund, care se continua în jos, subţiindu-se în forma unui gât, se zăreau câteva tufe mărunte şi dese de brad, cari păreau o cunună de păr bogat. Sub gât stânca se îngroşa în forma sânilor din cari răsăreau două braţe întinse înainte.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Privită din depărtare stânca, îţi părea un trup de femeie, ce-şi întinde spre cineva braţele rugător.

— „Ce stâncă e aceia din dreapta, moş Vasile“ ?

— „Aceia e „piatra grăitoare“ — spuse grăbit moşul.

— „Dar pentru ce îi zic piatră „grăitoare“ ?

— „Își are și ea povestea ei, o poveste lungă".

— „Ii cunoști povestea" ?

— „O știu și eu, așa... din auzite".

— „Ei bine, ca să ne mai treacă de urît, spune-mi-o și mie" !

Bătrânul își umplu pipa cu tutun, o aprinse, apoi mă privi cu ochii lui blajini, plini de bunătate. Tuși de câteva ori, mișcându-se încet în șaua de lemn, — și începu povestea :

— „Eu nu știu de-o fi drept sau nu, dar noi așa am apucat dela bătrâni. Se spune că în vremuri de demult, într'o primăvară, a nimerit de undeva, cu o turmă de oi, un cioban frumos. Cine era, și de unde era ?... asta nime nu știa să o spună. Pe aici, prin aceste poieni își păștea el turma.

Oi ca ale lui nu mai erau de frumoase ; pentru asta începură unii al pismui. Avea flăcăul un fluer fermecat, din care doinea așa de frumos, încât paserile se adunau stoluri în jurul lui, ascultându-i cântecul. Când îți cânta el doina „Ciobănaș cu trei sute de oi", vântul se opria din mers și co-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

drit suspinau. Îl îndrăgiseră şi fetele din sat, şi fiindcă el nu se cobora din munte decât rar, veniau fetele la munte cu câte şi mai câte pricini. Una să culeagă fragi, alta smeură, altele să ducă apă de leac dela te miri ce izvor, numai să se întâlnească cu el şi să-şi prindă vorbă. Aşa a nimerit odată şi Ileana, cea mai frumoasă fată din sat. El şedea culcat lângă izvor şi cânta din fluer, iar oile păşteau cuminţi şi blânde pe poieniţă. Aici s'au întâlnit. Când a văzut flăcăul pe Ileana, a îndrăgit-o foc, iar ei îi era drag încă de mult ciobanul. La chemările duioase ale lui şi ameţită de cântecul vrăjit, ea s'a aşezat pe iarbă lângă el. Dar oricât l-a întrebat fata să-i spună că cine e şi de unde a venit, nu a vrut să-i spună. El îi zicea mereu mângâindu-o:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— „De ce mă tot întrebi, Lenuţo? Eu nici n'aş şti să-ţi spun că cine sunt, atâta doar că m'am trezit de mic la oi. De tata şi de mama eu nu-mi aduc aminte. Eu n'am ştiut ce-i dragostea, până când te-am întâlnit pe tine." — Ileana îl asculta dusă pe gânduri, cu capul răzimat de umărul lui voinic.

Dar dragostea lor nu a ţinut mult, căci flăcăii din sat, cari o îndrăgiseră pe Ileana, hotărâră peirea ciobanului. Şi fiindcă nu îndrăzneau să se prindă cu el pe faţă, plănuiră să-l piardă prin înşelăciune. Intr'o zi, către sfârşitul verii, când el şedea la umbră lângă un izvor cu Ileana, flăcăii veniră pe furiş şi îi mânară turma. Când s'a trezit şi s'a uitat în jur, turma nu mai era. Atunci a sărit ciobanul aprins şi, sărutându-o pe Ileana îi zise:

— „Aşteaptă-mă aici, Lenuţo, eu mă duc să-mi caut turma, s'apoi iarăşi viu". Apoi luându-şi fluerul şi ciomagul, plecă în goană la vale.

Ce s'a ales de el şi de turmă nu se ştie, iar Ileana l-a aşteptat mereu şi azi, şi mâne. L-a aşteptat un an şi alţii. Picioarele îi prinseră rădăcini în pământ de-atâta aşteptat, apoi, cuprinsă de durere şi dor după cioban, se prefăcu în stâncă.

Noaptea, mai ales pe vreme furtunoasă, piatra grăieşte, chemând par'că pe nume ciobanul, care îşi pierduse urma."

Moşul isprăvi povestea, scuturând cenuşa din pipă, apoi se întoarse în şeauă şi privi

adânc spre „piatra grăitoare", care rămase departe în urmă.

Un vânt călduţ începu să sufle încet, desmierdând în treacăt firele de iarbă, cari se 'nmlădiau sfioase. Moş Vasile îşi întoarse calul spre stânga, îndreptându-l spre un izvor, ce-şi strecura undele lin. Descălecarăm, şi până când moşul scotoci prin traista legată de oblâncul şeii după merinde, eu îmi răcorii fruntea cu apa limpede din izvor, apoi mă trântii leneş în iarba moale la umbră, privind spre cerul senin şi liniştit, prin ramurile tremurătoare ale unui molid.

Babeş-Bolyai University Library Cluj